

Editorial. Trobades nacionals i internacionals d'arxivística a Catalunya, pàg. 2 / Qüestions de treball. Els nous conceptes d'oficina i els arxius. El sistema d'arxius del Departament de Treball, pàg. 5 / El nou cercador web de l'Arxiu Nacional de Catalunya, pàg. 9 / Noticiari. pàg. 14 / Rerefons. Actuacions de la Secció d'Arxius Notarials de l'ICA (ICA/SAN) al Congrés Internacional de Kuala Lumpur (juliol de 2008) i a Brussel·les (maig de 2009), pàg. 41 / XAC_PREMSA: una eina de difusió de la premsa digitalitzada de la Xarxa d'Arxius Comarcals, pàg. 43 / Memòries d'un arxivador de secà, pàg. 47 / Bibliografia. pàg. 48

Editorial

Trobades nacionals i internacionals d'arxivística a Catalunya

Durant el mes d'octubre s'han fet a Barcelona diferents actes que posen de manifest la projecció de l'arxivística catalana tant en l'àmbit nacional com en l'internacional. Un element que aporta un valor afegit a aquesta implicació és la diversitat d'aquests actes, els quals tenien elements propis de l'arxivística tradicional i altres d'específics de la moderna gestió documental. En aquest context s'han d'emmarcar les quatre activitats/jornades fetes, que permeten visualitzar l'ambició i la projecció de l'arxivística catalana.

Reunió anual de la Secció d'Arxius d'Arquitectura del Congrés Internacional d'Arxius (ICA-SAR)

Catalunya té representació en el Consell Internacional d'Arxius (CIA/ICA) i n'és membre institucional. Aquesta situació permet que es visualitzi l'arxivística catalana arreu del món. Des de fa alguns anys, aquesta presència esdevé un referent important i permet a Catalunya estar present en els debats internacionals respecte dels arxius i la gestió documental i assolir una acció pionera a escala de l'Estat espanyol. Catalunya està representada en cinc seccions internacionals (arxius notariaus, d'arquitectura, d'esport, d'associacions i de formació), fet que representa participar en la presa de decisions de molts aspectes fonamentals de l'evolució de les polítiques arxivístiques globals.

Les reunions que es van fer els dies 8 i 9 d'octubre van ser, de fet, les primeres després de l'elecció del nou Comitè Directiu electe al XVI Congrés Internacional d'Arxius fet a Kuala Lumpur al juliol del 2008 i van desenvolupar els principis estructurals que la secció vol tirar endavant en els propers anys. A les reunions hi va haver la representació del col·lectiu d'arxiviers catalans en

la figura de l'arxiver de l'Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya.

Les reunions es van fer a la seu del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya i al Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, i s'hi van tractar temes tan importants com la sortida imminent del proper número de COMMA, principal publicació del Congrés Internacional d'Arxius i que ha estat dedicat íntegrament als arxius d'arquitectura. Cal destacar que hi haurà una aportació catalana, ja que l'Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya ha fet un article al voltant de la seva figura dintre del món dels arxius d'aquest àmbit.

Reunió de treball de la Secció ICA-SAR al Palau Moja

També s'hi va tractar l'interès per cooperar amb altres institucions internacionals similars a l'ICA-SAR, com l'ICAM (International Council of Architectural Museums) o l'UIA (Union Internationale des Architectes) així com amb seccions paral·leles dins l'ICA. Aprofitant l'estada a Barcelona, l'ICA-SAR va demostrar un gran interès per poder-se reunir amb el Grup de Treball d'Arxius i Fons

d'Arquitectura, grup adscrit a l'Associació d'Arxivers de Catalunya i tractar temes i experiències comuns. De la reunió, feta a la seu de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, van sortir projectes de treball en comú com la possibilitat de treballar en el projecte ISAD (D), de descripció de dibuixos i documents d'arquitectura.

La visita al conjunt del Palau Moja, l'Arxiu Històric del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya i l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona van completar l'estada catalana de la secció. Aquesta trobada té el suport del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació, l'Associació d'Arxivers de Catalunya i el Col·legi d'Arquitectes de Catalunya.

Jornada Innova.doc_09: Model Requirements for the Management of Electronic Records, MoReq2

Els passats 6 i 7 d'octubre es van fer les sisenes jornades Innova.doc a l'auditori de l'Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya. Les jornades, organitzades anualment per la Subdirecció General d'Arxius i Gestió Documental (SGAIGD), han dut per títol Model Requirements for the Management of Electronic Records, MoReq2. Enguany han aplegat més de 250 assistents d'arreu de Catalunya i de l'Estat espanyol, de l'Administració pública i de l'empresa privada. Els ponents principals han estat Ulrich Kampffmeyer i Mark Fresko, especialistes en el model. També hi han participat el director d'una empresa de consultoria estratègica, Genís Roca, arxivers que han parlat i presentat projectes d'administració, així com representants de les empreses patrocinadores.

L'objectiu d'aquesta edició ha estat atansar MoReq2 al col·lectiu arxivístic, com a model impulsat per la Unió Europea a través del programa IDBAC que està cridat a tenir un paper important a escala mundial. Entre les principals conclusions destaquen:

- La constatació de l'oportunitat d'un model de requeriments d'àmbit europeu en una conjuntura actual en què es comencen a certificar empreses i productes
- MoReq2 és un model de requeriments que cal adaptar a les característiques de cada organització, és a dir la seva aplicació no és de forma directa. Així mateix és un model actual i en expansió. En aquest sentit el Servei de Coordinació de Gestió Docu-

La Jornada Innova.doc es va fer a l'auditori de l'Institut Nacional d'Educació Física de Catalunya

mental de l'SGAIGD ha treballat la traducció al català i ha passat el text al TERMCAT perquè el corregeixi. Un cop se'n tingui una primera versió s'obrirà un període de consulta pública del text abans de la seva publicació definitiva.

- Es referma el valor estratègic de la gestió documental i la funció arxivística a les organitzacions. Es fa necessari intensificar les accions de formació del col·lectiu de professionals d'arxius i gestió de documents en aquesta matèria, com també aquelles accions informatives que estimulin a escala global la consciència de la important dimensió que està assolint la gestió de la documentació electrònica. Es considera essencial i necessària la difusió de les experiències en el nostre entorn professional que vagin aplicant aquest model, per atansar els requeriments del model a situacions i experiències reals.

Ha quedat palesa la necessitat de crear equips interdisciplinaris a les organitzacions per poder engegar i implantar qualsevol projecte d'administració electrònica i afrontar sistemes d'organització de documents elec-

trònics. La presència en aquesta edició d'Innova.doc d'aliats estratègics a les diverses organitzacions n'és una prova.

I Jornada d'Arxius dels Consells Comarcals de Catalunya

L'Arxiu Comarcal del Vallès Occidental ha col·laborat amb el Consell Comarcal de la mateixa comarca en l'organització de la I Jornada d'Arxius dels Consells Comarcals, sota la direcció de la Subdirecció General d'Arxius i Gestió Documental i amb el suport de l'Ajuntament de Terrassa. La Jornada es va fer a la ciutat de Terrassa el dia 29 d'octubre de 2009 i hi van assistir 75 persones, entre representants electes i tècnics dels consells comarcals, directors dels arxius comarcals, arxiviers dels consells comarcals i directors d'arxius municipals dels municipis caps de comarca, a tots els quals anava adreçada la convocatòria.

- L'objectiu de la trobada era una primera presa de contacte i reflexió sobre aquests arxius, que estan vinculats als arxius comarcals i alguns dels quals ja disposen de tècnics arxiviers i una bona experiència de servei. El contingut de les ponències intentava cobrir dos aspectes bàsics de la realitat d'aquests arxius: d'una banda les relacions amb les administracions implicades en la seva gestió i amb els municipis de cada comarca, i de l'altra una presentació de les activitats i les experiències de treball més rellevants.

- Les ponències van tractar de la relació entre els consells comarcals i els arxius comarcals, el paper dels consells comarcals en els municipis de les comarques en matèria d'arxius, el marc jurídic, tècnic i econòmic de les relacions entre les administracions dins del Sistema d'Arxius de Catalunya, el marc competencial dels responsables dels arxius dels consells comarcals, els precedents institucionals dels consells comarcals (i les diferents entitats supramunicipals que hi ha) i dues experiències en dos aspectes bàsics de la gestió documental, com són l'elaboració del quadre de classificació i la implantació d'un sistema de gestió de documents electrònics dels consells comarcals.

- Com a conclusions generals de la Jornada, es va valorar molt positivament aquesta primera trobada com a reflexió sobre l'estat de la qüestió i es va veure la conveniència d'establir canals de col·laboració i informació sobre el treball que s'està desenvolupant en els diferents llocs, així com de crear grups de treball en els àmbits de la gestió documental específica dels consells comarcals.

Reunió del CTN50 SC1 d'AENOR

El passat dia 8 d'octubre de 2009 es va fer la reunió del subcomitè 1, Gestió de documents i aplicacions, del Comitè Tècnic de Normes 50 d'AENOR. Aquesta sessió es va dur a terme per primer cop a la ciutat de Barcelona i més en concret a la seu de l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. Hi van participar 17 representants de les diverses administracions, empreses i universitats que componen aquest subcomitè.

Els principals temes tractats en aquesta reunió van ser la informació sobre les reunions dutes a terme a escala internacional per les persones membres del subcomitè, els vots emesos i pendents a diversos projectes de norma ISO. També es fixà un pla de treball per als propers mesos en el qual destaquen les propostes de normes que es preveu traduir a l'espanyol, en concret una nova versió (amb molt poques modificacions) de la norma ISO 23081-2 – Informació i documentació – Processos de gestió de documents – Metadades. Part 2: elements conceptuals i d'implementació. També es treballarà en l'esborrany de norma 13028 Information and Documentation - Implementation guidelines for digitisation of records i en la norma ISO 22310-2006: Guidelines for standards drafters for skating records Management requirements in standards. Finalment es farà un estudi comparatiu entre les diferències entre la norma MoReq 2 i la publicació del CIA ICA Principles and Functional Requirements for Records in Electronic Office Environments. La finalitat d'aquest treball serà que el subcomitè tingui els elements suficients per motivar el sentit del seu vot en el cas, probable, que el mòdul 2 d'aquest document sigui proposat com a estàndard ISO.

Qüestions de treball

Els nous conceptes d'oficina i els arxius. El sistema d'arxius del Departament de Treball

Montserrat Carmona Fernández,
responsable d'Arxiu i Documentació del
Departament de Treball

I Introducció: un nou concepte d'oficina

L'any 2006 el Departament de Treball va començar la remodelació de les oficines de la conselleria al carrer Sepúlveda. El nou projecte d'oficina era una oficina paisatge amb espais oberts, amb un passadís distribuïdor i sales de reunions i despatxos en els extrems de les plantes. Es varen eliminar els elements que dividien l'espai entre les diferents seccions i d'aquesta manera es va reduir el mobiliari d'arxiu.

Fent una petita crònica de l'espai administratiu podem dir que el seu començament es remunta al segle XVI quan tenim notícies documentades dels primers indicis d'edificacions relacionades amb l'ús administratiu; això no obstant, la seva història pot situar-se molt temps enrere ja que, sense cap mena de dubte, les grans civilitzacions del món demanaven aquest tipus d'espais. Però, quan ens referim a l'origen de l'espai d'oficines pròpiament dit hem de situar-nos a l'inici de la Revolució Industrial. En aquesta època era poc el material i els elements que constituïen l'espai de treball d'un empleat d'oficina, bastaven una cadira, un escriptori, una ploma i paper i un arxiu on s'acumulaven les grans quantitats de documents que s'hi processaven.¹

Des de llavors, s'han succeït molts canvis en els estils i les maneres de treballar en les oficines. Des de la intervenció de la màquina d'escriure, l'inici en el disseny de mobiliari idoni, la generació de nous esquemes, fins arribar a la introducció de xarxes informàtiques, computadores, impressores, telèfons, etc. Sense cap mena de dubte, els

nous corrents ideològics han fet canviar la imatge de les oficines i tant els treballadors i treballadores com les noves tecnologies s'han convertit, cada vegada més, en el centre d'interès dels dissenys dels espais administratius. No podem dir el mateix dels papers.

L'oficina paisatge es conforma com un dels avenços més significatius quant a disseny d'oficines. Alguns dels seus postulats són:

- Proporcionar millors condicions de comunicació.
- Fer ús d'un estil empresarial fluid.
- Eliminar el concepte de jerarquia, que podríem dir que ha fracassat.
- Propiciar la participació.
- Pensar que un bon mitjà de treball produeix un bon treball.
- Considerar que tota organització és similar en essència.
- Tenir present que les oficines requereixen grans espais diàfans.
- Pensar que tot element ha de ser mòbil.
- Possibilitar els canvis sense excessives modificacions de l'edifici.

La introducció de grans espais diàfans ve de la mà de les comunicacions. La idea que les organitzacions estan al seu voltant i al voltant de la interacció de les persones planteja, segons els seus creadors, la necessitat de grans espais. Com més grans millor, ja que això facilita la transmissió de dades i documents. El treball en equip prenia per assalt l'espai administratiu i marcava així la imatge de l'esquema, un espai lliure de formes i també de papers, una de les premisses més ortodoxes d'aquest sistema és

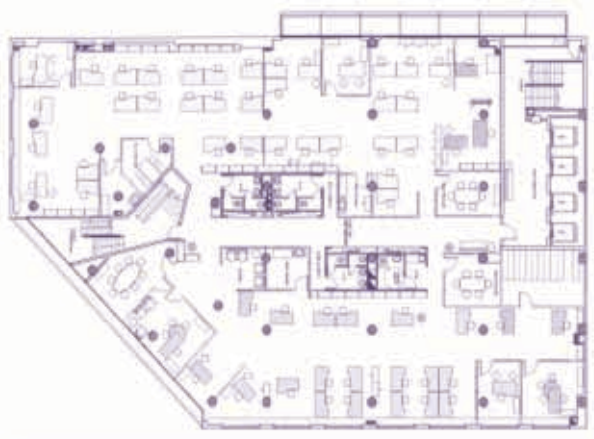
minimitzar els mobles d'arxiu amb la idea de generar un espai central per a l'emmagatzematge de documentació.

La idea de "l'oficina sense papers" plantejada amb l'aparició dels ordenadors i els avenços en les telecomunicacions encara podem dir que està molt lluny de fer-se realitat. Potser simplement per la tendència natural de, per exemple, fer ús de la impressora per posseir de forma tangible qualsevol document i la incomoditat que implica la lectura en les pantalles. Però les causes per les quals l'objectiu de l'oficina sense papers continua en boca de tots els departaments de tecnologies de la informació 30 anys després del seu naixement, són dispars:

- Per un costat minimitzar les enormes despeses de paper a l'oficina.
- Reduir l'impacte mediambiental del consum de paper.
- Eliminar les barreres al teletreball i a la mobilitat del treballador.
- I, sobretot, augmentar la productivitat en la infinitat de processos en els quals el paper és l'eix central del flux de negoci. S'estima que els empleats gasten al voltant del 30 % del seu temps buscant la informació que necessiten per a la seva feina.
- No podem oblidar els factors externs al món administratiu, l'especulació amb el sòl urbà.

II. El nou sistema d'arxius de la conselleria del Departament de Treball

El projecte de remodelació de les oficines del Departament de Treball comprenia un canvi de concepció en el sistema d'arxius

de la conselleria, s'eliminava el mobiliari d'arxiu de les diferents unitats a les plantes, es deixava l'espai de l'oficina diàfan i se centralitzava tota la documentació activa als dipòsits de l'antic Arxiu Central Administratiu, al soterrani del mateix edifici.

L'any 2008 va començar a funcionar l'arxiu de gestió general de serveis centrals dependent del Servei d'Atenció Ciutadana i

ARXIU NACIONAL DE CATALUNYA
(Sant Cugat del Vallés)

ARXIU CENTRAL ADMINISTRATIU
(Sant Just Desvern)

ARXIU DE GESTIÓ
(Sepúlveda)

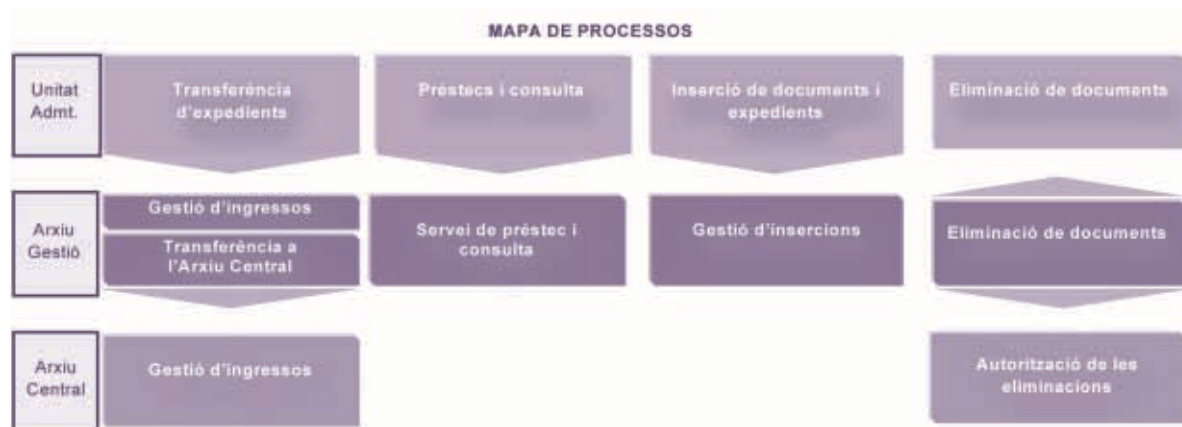
Documentació, dins de la seva àrea del Centre de Documentació i Arxiu. La seva capacitat és de 3 quilòmetres de documentació i disposa de quatre treballadores, una tècnica mitjana, 2 auxiliars administratives i una treballadora del col·lectiu DIL.² Les seves funcions són les estipulades a l'article 7 del Decret 76/1996 de 5 de març,³ "classificar, ordenar i descriure, sota la supervisió de l'Arxiu Central Administratiu, la documentació producte de les tasques de la unitat administrativa corresponent, i controlar

la instal·lació, consulta i localització de la documentació dipositada”. Aquestes funcions són les mateixes que les de qualsevol altre arxiu de gestió, però amb un greuge afegit, a l'article 9 del mateix decret es defineix els arxius de gestió com aquells que “estan constituïts per la documentació activa de la unitat administrativa que l'ha generada o rebuda. Es considera documentació activa aquella que la unitat utilitza habitualment per fer les seves activitats.” Per tant, tenim un arxiu centralitzat de documentació activa generada per 56 unitats diferents i que ha de ser gestionat per una única unitat que en controla ingressos, préstecs, insercions, eliminacions i transferències.

Això ha comportat un canvi important en la mentalitat i la manera de treballar dels empleats i empleades del Departament, la idea de no tenir a l'abast de la nostra mà els expedients que encara estem tramitant pot dificultar la feina administrativa mentre no hi hagi una gestió electrònica de l'expedient. En molts casos el nou sistema donava lloc

zar les mateixes eines de control de l'Arxiu Central Administratiu per a la gestió de l'arxiu, adaptant-les a les seves necessitats. Actualment l'Arxiu Central Administratiu del Departament de Treball treballa amb aplicacions ofimàtiques (Acces i Excel) per a la gestió tant dels expedients com dels dipòsits a l'espera de la implantació de la plataforma SIGEDA, projecte del qual el Departament de Treball és un dels organismes pilot. També es van utilitzar els mateixos circuits de comunicació de la intranet i es van crear nous circuits de treball per a la comunicació entre les unitats administratives i l'arxiu de gestió. Aquests circuits són transferència, préstec i inserció de la documentació activa; el servei d'eliminació de documents està compartit amb l'Arxiu Central Administratiu. (Vegeu esquema 1)

Aquest sistema ha significat un gran canvi per a l'organització del Departament de Treball. Ara els administratius i les administratives han de sol·licitar la documentació activa a l'arxiu de gestió i recollir-la a les seves instal·lacions al soterrani del mateix

Esquema 1

a algunes pràctiques, gens recomanables entre els més reticents, com per exemple treballar enmig de barricades fetes a base de carpetes d'expedients.

Per donar un bon servei a les unitats administratives calia definir els serveis que prestaria l'arxiu de gestió: la custòdia, el préstec i consulta, la inserció d'expedients en capses custodiades per l'arxiu, l'eliminació i la transferència de la documentació semiactiva a l'Arxiu Central Administratiu. Després d'establir els serveis, es varen definir els procediments en una fitxa descriptiva incorporant el seu diagrama, també es van utilit-

edifici. La feina administrativa de les unitats obliga a fer que el funcionament de l'arxiu de gestió sigui extremament àgil, ràpid i eficaç. Per aquesta raó es va veure la necessitat d'implantar un sistema de gestió de la qualitat a l'arxiu. El Pla de millora d'arxius i documentació englobat dins de la política del Departament de Treball d'impuls i extensió dels models de qualitat, està aconseguint bons resultats en la garantia del tractament de la documentació administrativa per a la seva conservació, però encara ens queda molt camí per endavant.

Manual Qualitat	Procediments	Instruccions/normativa	Registres
Manual de qualitat d'arxiu i gestió documental	Manteniment del sistema de gestió documental	Decret 76/199, de 5 de març	Quadre de classificació
	Ingressos d'expedients de l'arxiu de gestió	Decret 76/1996	GIDAG
	Inserció de documents i expedients a l'arxiu de gestió	Decret 76/1996	GIDAG
	Préstec d'expedients de l'arxiu de gestió	Decret 76/1996	GIDAG
	Eliminació d'expedients de l'arxiu de gestió	Decret 76/1996	GIDAG
	Consulta d'expedients de l'arxiu de gestió	Decret 76/1996	GIDAG
	Transferències d'expedients de l'arxiu de gestió a l'arxiu central	Decret 76/1996	GIDAG
	Ingressos d'expedients a l'arxiu central	Decret 76/1996 Circular del secretari general	GIDAG
	Inserció d'expedients a l'arxiu central	Decret 76/1996 Circular del secretari general	GIDAG
	Préstec d'expedients a l'arxiu central	Decret 76/1996. Circular del secretari general	GIDAG
	Eliminació d'expedients als arxius de gestió	Decret 13/2008, de 22 de gener, sobre accés, avaluació i tria de documents	Registre d'eliminacions de documents administratius TAD i resolucions de la CNAATD
	Eliminació d'expedients a l'arxiu central	Decret 13/2008, de 22 de gener	Registre d'eliminacions de documents administratius TAD i resolucions de la CNAATD
	Atenció a l'usuari de les unitats administratives		Memòria d'activitats
	Consulta d'expedients de l'arxiu central	Decret 76/1996 Circular	GIDAG
	Transferències d'expedients a l'ANC		GIDAG
	Tractament de la documentació	Decret 76/1996	Memòria d'activitats
	Préstecs i consultes a l'ANC		GIDAG
	Manteniment dels dipòsits d'arxiu	Decret 76/1996	Registre de manteniment d'incidències
	Gestió de l'espai de l'arxiu	Decret 76/1996	GIDAG
Contractació de serveis de tractament documental		Expedients de contractació	
Formació dels titulars de la documentació		Memòria dels cursos	

- Hernández Chávez, Vicente. *La habitabilidad energética en edificios de oficinas*. Tesis Universitat UPC.
- DIL: projecte d'inserció sociolaboral del col·lectiu de persones amb dificultats d'integració laboral per raó de la seva discapacitat intel·lectual.

- Decret 76/1996, de 5 de març, pel qual es regula el sistema general de gestió de la documentació administrativa i l'organització dels arxius de la Generalitat de Catalunya (DOGC núm. 2180, de 11.03.1996)

El nou cercador web de l'Arxiu Nacional de Catalunya

Amèlia Castan, Concepció Petit i Maria Utgés, arxiveres de l'ANC

El 27 d'octubre d'enguany l'ANC va posar en funcionament al seu lloc web un nou cercador per consultar els seus fons i documents que ha estat el resultat de la tasca de revisió i adaptació de l'antic cercador a les noves necessitats dels usuaris i als nous reptes tecnològics.

Els antecedents

Una de les prioritats bàsiques de qualsevol arxiu és donar a conèixer les activitats que fa i els fons que aplega amb la finalitat de donar resposta a les diferents necessitats que li planteja la ciutadania i la societat en general. La irrupció en el món de les comunicacions de la xarxa Internet va esdevenir un revulsiu per a tothom, els arxius inclosos. L'Arxiu Nacional de Catalunya, conscient del gran potencial d'aquesta nova eina com a instrument ràpid i eficaç per promoure la difusió del patrimoni que conserva arreu del món, va treballar en la definició d'una pàgina web que va ser operativa a partir de l'any 1999. En els seus inicis el web de l'Arxiu era una pàgina molt senzilla, amb informació bàsica sobre els principals fons, serveis i activitats que oferia el centre. Es tractava de pàgines estàtiques, que tenien com a finalitat presentar la institució als ciutadans, però que no permetien dur a terme cap cerca ni visualització dels diferents fons i documents descrits.

Per poder oferir la consulta en línia dels diferents instruments de descripció (guies, inventaris i catàlegs), es va haver de finalitzar prèviament la unificació de totes les bases de dades existents en una única estructura que en possibilités la migració a una fitxa descriptiva estàndard igual per a tots els fons. Aquesta fitxa era la que estava defini-

da en l'aplicació informàtica de l'Arxiu Nacional, GANC (Gestió de l'Arxiu Nacional de Catalunya). Aquesta tasca es va dur a terme gràcies al treball d'un equip integrat per tècnics de l'Arxiu i informàtics de la Unitat d'Informàtica del Departament de Cultura. Un cop es van migrar tots els instruments de descripció a la base de dades GANC, es va poder treballar per fer un cercador que permetés la cerca i visualització en línia de la descripció dels fons i documents de l'Arxiu. Aquest cercador va ser una realitat l'any 2002, quan es va implementar una aplicació que permetia cercar en línia els fons i documents textuais.

La cerca estava definida en una doble vessant: Cerca pels fons i Cerca per tipus de fons. Només es podia cercar sobre fons i documents textuais atès que en aquell moment encara s'estava treballant en la definició de la fitxa de descripció dels documents no textuais, el que després seria l'aplicació del Ganc-No Textual.

Les possibilitats de cerca que oferia aquest primer cercador eren força limitades, perquè la cerca d'unitats documentals sempre s'havia de fer a partir de la cerca d'un fons en concret.

Poc a poc es van anar introduint millores com el fet de poder visionar la imatge associada del document i també la possibilitat de reservar documentació annexant la petició a un correu electrònic mitjançant un formulari Word.

L'any 2005 es va fer un salt qualitatiu en el cercador de l'ANC en incloure la possibilitat de cercar per fons i documents no textuais. Aquesta cerca, no cal dir, va comportar una gran millora encara que, tal i com estava definit en aquell moment el cercador, no es podia fer una cerca integral con-

tra tots els fons de l'Arxiu sinó que hi havia una doble cerca: una cerca per a la consulta de fons i documents textuais i una altra cerca per a la consulta de fons i documents no textuais.

La publicació l'any 2007 de la Norma de Descripció Arxivística de Catalunya (NO-DAC), va fer que els arxius de Catalunya comencessin a adaptar la descripció dels seus instruments a aquesta nova normativa. L'Arxiu Nacional de Catalunya va començar per descriure d'acord amb la nova norma el primer nivell de descripció, és a dir, el nivell de fons. En l'actualitat l'Arxiu té descrits prop de 700 fons documentals segons la NO-DAC, que configuren la Guia dels fons de la institució.

Els canvis que s'anaven introduint en el món dels arxius i les noves possibilitats que oferien les xarxes de comunicació van comportar que el cercador, vigent des de l'any 2002, quedés obsolet per diferents motius:

- En primer lloc, calia adaptar el cercador a la normativa NODAC, integrant la descripció multinivell i la recuperació de la informació en el seu context documental.
- Així mateix s'havia de poder cercar sobre tots els fons de l'Arxiu a partir d'una cerca integral contra tota la BD, independentment de la naturalesa dels documents (textuais o no textuais)
- Finalment, s'havien de simplificar les cerques i adaptar-les als diferents perfils d'usuari. La importància dels arxius ha anat creixent al llarg dels darrers anys i ha motivat que l'interès pels fons i documents hagi crescut de manera molt notable entre un sector de públic no necessàriament avesat a la consulta de fons d'arxiu. És per aquest motiu que l'Arxiu Nacional va creure convenient definir cerques diferents en funció dels nous perfils d'usuari.

L'equip de treball

A partir de l'any 2008 es va començar a treballar en un nou cercador que donés resposta a les noves necessitats plantejades. Per fer aquesta tasca es va crear un equip format pels arxiviers de l'ANC Amèlia Castan, Imma Navarro, Francesc Olivé, Concepció Petit i Maria Utgés, que han treballat conjuntament amb el personal de l'Àrea de Tecnologies de la Informació i les Comunicacions del Departament de Cultura

i Mitjans de Comunicació. El fruit d'un any intens de treball ha estat el nou cercador de l'Arxiu Nacional de Catalunya que ara us presentem.

El nou cercador de l'ANC

El nou cercador presenta la informació dels fons de forma més integrada i tenint en compte els principis de la descripció multinivell. El concepte sobre el qual s'organitza la cerca i la recuperació de la informació és el fons documental. Cada fons inclou la descripció de tots els documents que el formen, independentment de la seva naturalesa textual o no textual. Així, l'usuari pot consultar en el mateix instrument de descripció, els documents textuais, les fotografies, cartells, mapes, plànols, produccions artístiques o documents audiovisuals i sonors que formen part d'un mateix fons.

L'accés a la informació

L'aplicació permet dues formes d'accedir a la informació, a partir de les corresponents pantalles de cerca:

Accés a la descripció dels fons de l'arxiu: L'usuari pot consultar els instruments de descripció (guies, inventaris i catàlegs) dels fons que compleixin els criteris de cerca establerts. Seguint els principis de la descripció multinivell, els instruments de descripció referents a un mateix fons es presenten organitzats jeràrquicament des dels més generals, la guia del fons, fins als més específics, els inventaris i catàlegs. L'usuari hi pot navegar seguint la seva estructura organitzativa, des dels nivells més alts fins a les unitats documentals.

La guia dels fons ha estat elaborada seguint la normativa de descripció catalana (NO-DAC), compatible amb la normativa de descripció internacional que permet comunicar i intercanviar dades de descripció arxivística. (Figura 1)

Accés a la descripció de documents concrets (textuais i no textuais):

Aquesta opció permet cercar i recuperar descripcions de documents concrets que continguin els criteris de cerca desitjats. El resultat pot incloure documents de diferents tipus, textuais i no textuais, i de diversos fons, que es visualitzaran en el context del

fons al qual pertanyen i de l'estructura organitzativa que els ha produït. (Figura 2)

Visualització de la informació

Independentment de la forma d'accés, la informació recuperada es presenta sempre en el context del fons documental al qual pertany i de la seva estructura organitzativa. Dins de cada fons, les descripcions dels documents s'organitzen a partir de l'arbre jeràrquic d'organització de cada fons, corresponent als organismes i funcions que els han generat. Aquest quadre es presenta a l'esquerra de la pantalla i els documents estan associats als seus diferents nivells. En seleccionar un nivell de l'arbre que contingui documents, la descripció d'aquests es visualitza a la part central de la pàgina. (Figura 3)

La descripció dels documents es presenta en dos formats, segons el grau d'informació que continguin:

- El format llista: amb un nivell d'informació mínim i que en determinades pantalles es pot ordenar. Aquest format té una visualització extensa, de caràcter opcional, que incorpora més elements de descripció.
- El format fitxa: s'hi accedeix clicant sobre una unitat de descripció. Aquesta pàgina conté el grau màxim d'informació. (Figura 4)

En cas que els documents tinguin la imatge digital associada a la seva descripció, l'usuari la pot visualitzar, desmarcar en fitxer i imprimir. (Figura 5)

Des de les dues opcions de cerca es pot tornar sempre a la visualització de la guia de fons, i des de la guia tornar a visualitzar la descripció dels documents.

Els tipus de cerca

S'ha definit un sistema de cerca més ampli, àgil i intuïtiu que permet cercar contra tots els documents de l'Arxiu, independentment del fons al qual pertanyen i de la seva naturalesa (textual o no textual).

S'han mantingut les opcions de cerca de l'anterior cercador (cerca per text lliure, vocabularis controlats, dates, etc.) i s'han afegit noves funcions com la cerca tipus Google per als camps de text. Així mateix, per a la cerca de documents concrets, s'han definit

Figura 1

Figura 2

Figura 3

dos nivells de dificultat per adaptar-la als diferents perfils d'usuari: una cerca simple i una d'avançada. Els camps de cerca de cada opció varien en funció de la naturalesa textual o no textual dels documents.

El control de la qualitat del servei web: les estadístiques

Amb la finalitat d'avaluar la utilitat i el funcionament del cercador, fer el control de qualitat del servei i aplicar les mesures correctives oportunes, l'ANC elabora estadístiques a partir de les dades obtingudes en el recompte de visites i de visualitzacions de pàgines fetes sobre el web de l'arxiu, a través del programa Webtrends.

En l'actualitat Webtrends permet obtenir informació sobre:

- Els usuaris o visitants. Es pot enregistrar, per exemple, la procedència de la persona que es connecta al nostre web.
- El nombre de visites fetes i com han arribat al cercador de l'Arxiu (fil d'Ariadna).
- Les visualitzacions. Són les pàgines visualitzades, la freqüència, així com el temps mitjà utilitzat en la visualització de cadascuna de les pàgines. A través d'aquesta opció l'Arxiu pot analitzar si el producte és òptim o no, si es requereixen més ajudes, si l'usuari arriba o no a la cerca desitjada i com ho fa.

Està pendent d'establir de cara al nou cercador l'obtenció d'altres dades referides als fons, documents i imatges associades més consultats, a la freqüència en què el visitant es connecta, els camps més utilitzats en la cerca, etcètera.

La millora del cercador: noves funcions

Com qualsevol altre projecte informàtic, el nou cercador de l'ANC va disposar de l'establiment d'un calendari que incloïa una fase d'estudi i anàlisi dels requeriments, una fase de desenvolupament, les proves pertinents per part dels tècnics de l'ANC i finalment la posada en funcionament.

Algunes de les funcions previstes en la fase d'anàlisi es van ajornar per a un estudi i desenvolupament posteriors, atesa la seva complexitat. D'altra banda, durant el període de proves de l'aplicació es van detectar noves necessitats tant per part del grup de treball com per un grup heterogeni d'usua-

Figura 4

Figura 5

Figura 6

ris als quals se'ls va demanar l'opinió sobre el producte. El resultat ha estat un conjunt de nous requeriments que es desenvoluparan en una segona fase i que són els següents:

- El quadern de cerca. Eina personal per a l'usuari que permetrà guardar les seleccions documentals en un espai de la xarxa a la qual només ell hi pugui accedir. Els llistats es podran actualitzar, modificar i agrupar per temes; es podran guardar les cerques en un fitxer, enviar-lo a una adreça electrònica i fins i tot utilitzar aquest fitxer per fer comandes en línia.
- La compra en línia. Des del cercador l'usuari podrà fer comandes de reprografia d'aquells documents que estiguin digitalitzats i tinguin la seva imatge associada. Se'n podrà tramitar el pagament en línia i tot l'expedient de la gestió serà electrònic.
- La galeria d'imatges. Eina per agilitar la visualització de les imatges associades als documents no textuals. Des del resultat d'una cerca es podrà accedir directament a les imatges associades en format mi-

niatura. Les imatges es presentaran ordenades per fons i des de cadascuna l'usuari podrà veure la fitxa de descripció del document.

- EAD 2002. Creació d'un servei web que permeti la compartició de les dades descriptives que es difonen en aquest cercador mitjançant la generació de fitxers XML estàndards seguint la normativa de codificació EAD 2002 sobre descripció arxivística codificada.

Des de finals de novembre, aquest cercador ha quedat integrat dins del nou portal "Arxius en línia" de la Subdirecció General d'Arxius i Gestió Documental, que permet l'accés a la documentació de l'ANC i a la de tots els arxius comarcals de Catalunya (<http://cultura.gencat.cat/ArxiusEnLinia/>), amb les mateixes funcions definides per al cercador de l'ANC.

Amb aquesta nova eina es fa un pas endavant en la difusió del patrimoni documental català, alhora que els arxius s'apropen a la ciutadania amb la finalitat de configurar un servei cada cop més obert a les persones.

Figura 7

Noticiari

Subdirecció General d'Arxius i Gestió Documental

Publicada a Internet la reestructuració del web institucional Arxius i Gestió Documental

Al juliol de 2008 va néixer el web Arxius, <http://patrimoni.gencat.cat/arxius>, adreçat fonamentalment al coneixement i la difusió dels arxius entre la ciutadania.

Un cop assolida aquesta fita, calia reestructurar l'altre gran canal de comunicació que hi ha a Internet de l'SGAiGD, el web *Arxius i Gestió Documental*, per reorientar els seus continguts cap a una vessant més tècnica i professional. El seu objectiu prioritari és conformar-se en una eina d'utilitat per al desenvolupament quotidià de la pràctica arxivística i la gestió documental.

La pàgina, publicada a Internet el passat mes d'octubre, consta d'un menú principal estructurat en 8 apartats:

1. Actualitat: recull de notícies vinculades al món arxivístic
2. Sistema d'Arxius de Catalunya (SAC): on es descriuen els principals òrgans de l'Administració, instruments, grups de treball i mesures de foment que conformen el Sistema
3. Arxius del Sistema: descripció dels arxius que componen el Sistema
4. Formació: sobre la formació especialitzada en arxivística i gestió documental
5. Plans d'actuacions: recopilació de documents tècnics i especialitzats per al desenvolupament de la pràctica arxivística
6. Publicacions: les publicacions de la Subdirecció General d'Arxius i Gestió Documental
7. Marc normatiu: normativa i documents de referència
8. Centre de Recursos Arxivístics de Catalunya (CRAC): descripció i serveis del Centre

Us convidem a visitar la pàgina, <http://www.gencat.cat/cultura/arxius>, i a fer-hi aportacions per millorar-la i desenvolupar-la. Podeu enviar els vostres suggeriments a les bústies de correu següents: arxivirad@gencat.cat i sga.difusio@gencat.cat

Comencen les càrregues de fitxers electrònics dels arxius comarcals al repositori segur del Centre de Supercomputació de Catalunya (CESCA)

D'ençà del mes de novembre de 2009, els arxius de la Xarxa d'Arxius Comarcals han començat a transferir fitxers electrònics al repositori segur -

9 del Centre de Supercomputació de Catalunya (CESCA), que té cura de preservar el patrimoni digital dels arxius comarcals aplicant els protocols de comunicació i les polítiques de seguretat adequades per garantir la confidencialitat, la integritat i la disponibilitat de la informació que es carrega.

El repositori segur del CESCA ha d'emmagatzemar només els formats de preservació, atès que els de consulta els gestionen els serveis informàtics del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació mitjançant el programari de descripció (GIAC) que permet fer-ne l'explotació a través del cercador en línia.

En aquests moments el repositori segur del CESCA disposa de més de dos milions i mig de fitxers electrònics que ocupen un volum aproximat de trenta tres mil gigabytes. És previst que al llarg del 2010 aquest volum digital creixi notablement.

El nou cercador web Arxius en línia

Al mes de novembre de 2009 s'ha posat en funcionament al web d'Arxius *Patrimoni.cat* i al web institucional *Arxius i Gestió Documental* el *nou cercador Arxius en línia* que permet accedir de manera conjunta des d'un únic entorn web als fons i documents que es custodien a l'Arxiu Nacional de Catalunya (ANC) i a la Xarxa d'Arxius Comarcals (XAC).

Amb aquest cercador l'usuari pot fer cerques de documents independentment del centre on es troben, del fons al qual pertanyen i del tipus de document de què es tracti. També pot visionar les imatges que es troben associades a les descripcions dels documents i fer reserves de documentació en línia.

En aquests moments *Arxius en línia* disposa de més de 2,5 milions de registres consultables i unes 200.000 imatges digitalitzades associades a les descripcions.

El grup de treball d'Innovació Tecnològica reprèn la seva activitat

L'Ordre CMC/270/2007, d'11 de juliol, sobre grups de treball en matèria d'arxivística és la plasmació de la Llei 10/2001, de 13 de juliol, d'arxius i documents que estableix que les administracions públiques han de col·laborar en la consecució dels objectius comuns, i la manera més adient de vehicular la col·laboració entre les persones professionals dels arxius.

Els diferents grups coordinats des de la Subdirecció General d'Arxius i Gestió Documental han donat productes com ara el *Vocabulari de Metadades* i els plec de prescripcions tècniques per a l'*Externalització de custòdia de documents i serveis vinculats*, entre d'altres.

El Grup d'Innovació Tecnològica té com a missió principal oferir pautes i criteris per a la gestió de la documentació electrònica i assegurar-ne la validesa jurídica i la conservació a llarg termini en

el marc de les polítiques d'e-governança que impulsa el govern de la Generalitat de Catalunya. Dins d'aquest grup s'han creat dos subgrups:

- **Protocol de polítiques, directrius i normes**, que treballa en el projecte d'elaboració de documents de requeriments de gestió documental en els sistemes d'informació i eines de gestió, protocols o manuals de recomanacions en política documental o altres documents, és a dir, en l'elaboració d'un model que serveix de suport per al desenvolupament de polítiques de gestió documental.

- **Metadades de gestió** que treballa en el projecte d'adaptar i ampliar el vocabulari de metadades de preservació a l'àmbit de gestió. Recull les experiències d'altres projectes i representa l'evolució de l'anterior vocabulari de metadades. Aquests dos subgrups estan integrats per persones proposades pels organismes següents:

Agència Catalana de Certificació, Agència Catalana de l'Aigua, Ajuntament de Barcelona, Ajuntament de Girona, Ajuntament de Sant Feliu de Llobregat, Arxiu Comarcal de l'Alt Urgell, Arxiu Comarcal del Baix Llobregat, Centre de Telecomunicacions i Tecnologies de la Informació, Departament d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural, Departament d'Economia i Finances, Departament de Justícia, Arxius Judicials de la Direcció General de Relacions amb l'Administració de Justícia, Departament de Política Territorial i Obres Públiques, Departament de Presidència, Departament de Vicepresidència, Subdirecció General d'Arxius i Gestió Documental, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat de Girona i Universitat Pompeu Fabra.

Arxiu Nacional de Catalunya

L'ANC col·labora amb el Departament de PTOP en la difusió del Pla d'obres públiques del 1935

El Departament de PTOP editarà properament un estudi sobre el Pla general d'obres públiques del 1935 fet, a partir de la documentació que conserva l'ANC, per Josep M. Carreras i Puigdengolas, Pilar Riera i Figueras i Jordi Bernat i Falomir, i amb el suport de la Càtedra Victoriano Muñoz Oms-Valors Humans en Enginyeria, de la Universitat Politècnica de Catalunya.

L'edició que prepara el Departament de PTOP inclourà també l'instrument de descripció d'aquesta part del fons *Generalitat de Catalunya (Segona República)*. Arran de les consultes dels autors, l'ANC ha millorat la descripció dels documents. El nou catàleg que ara s'ofereix recull 561 unitats documentals compostes (expedients, dossiers) o simples (majoritàriament mapes i gràfics) que, seguint la NODAC, inclou un resum de la guia del fons *Generalitat de Catalunya (Segona República)*, la guia del subfons *Departament d'Obres*

Públiques, i la del grup de sèries *Pla general d'obres públiques 1935*. També s'hi ha afegit un índex toponímic per municipis i comarques. Com en altres ocasions, la col·laboració institucional i la suma del treball d'historiadors i arxivers facilitarà l'accés als documents i ampliarà els coneixements sobre la nostra societat, en concret sobre l'obra pública de la Generalitat de Catalunya durant el primer terç del segle xx.

L'ANC i l'exposició "Los Rusos en la Guerra de España"

El 23 d'octubre es va inaugurar al Centro Cultural Conde Duque (Madrid) l'exposició "Los Rusos en la Guerra de España, 1936-1939", organitzada per la Fundación Pablo Iglesias i l'Ajuntament de Madrid. El seu comissari és Ricardo Miralles, de la Universitat del País Basc, i el coordinador, Oscar Martín, de la Fundación Pablo Iglesias. L'aportació documental de l'Arxiu Nacional de Catalunya a l'exposició és molt notable, segons reconegué el comissari en l'acte oficial d'inauguració. Ricardo Miralles ressaltà que la mostra no hauria estat possible sense el treball previ i la utilització de dos fons fonamentals: l'arxiu històric del PGE i el fons documental Paulina i Adelina Abramsom conservat a l'ANC. Del primer arxiu sobresurten els centenars de fotografies dels voluntaris soviètics, un fons desconegut que ha pres forma i nom gràcies al treball d'investigació de la Fundación Pablo Iglesias. El fons Abramsom es conserva a l'ANC per la voluntat expressa de les germanes Paulina (que fou esposa del general Mansurov, cap del cos de guerrillers dels brigadistes internacionals a la Guerra Civil) i Adelina Abramsom, elles mateixes voluntàries i oficials traductores pel seu coneixement de l'espanyol, atès que van néixer i es van educar a l'Argentina. Paulina i Adelina han dedicat molts anys de la seva vida a recuperar i recopilar els documents personals dels seus camarades militars soviètics, que coneixien i tractaven com a membres de la secció del Comitè de Voluntaris Soviètics de la Gran Guerra Pàtria, un organisme oficial que originà en el seu si una secció destinada als voluntaris de la guerra d'Espanya. Aquest fons acull autobiografies, memòries, entrevistes, correspondència, fotografies, articles periodístics, llibres i altre material conservat pels protagonistes, i té un elevat valor testimonial i emotiu. Ingressà a l'ANC l'any 1999 gràcies a la mediació de l'associació Archivo Guerra y Exilio (AGE) i de la seva secretària general Dolores Cabra. A causa de la col·laboració amb l'AGE, l'Arxiu Nacional de Catalunya es considera centre de referència pel que toca als militars soviètics i les brigades internacionals en la Guerra Civil.

Arxiu Comarcal de l'Alt Empordà

Dipòsit de dos fons familiars altempordanesos

Recentment l'ACAE ha incorporat dos fons familiars més, ambdós ja consultables al cercador de fons de l'Arxiu. El primer correspon a la família Rovira de Vilajuïga, de la qual ja hi ha documents a finals del segle XVIII; en concret, el document més antic en paper que forma aquest plec és una escriptura notarial del 1771 de venda feta per Josep Rovira Bartret, pagès de Vilajuïga, a favor d'Antoni Dion, sabater del mateix poble, d'un solar per fer casa que pertanyia al paratge Font dels Poals, per 33 lliures. Hi ha alguns establiments notariaus per a vinya de l'antic mas Bartret, i als paratges Font del Poal i Feixa Llarga, les terres del qual acaben dividides en petites parcel·les de terreny per poder construir-hi cases que actualment són el barri de Dalt de Vilajuïga; el comte d'Empúries tenia el domini directe d'aquests llocs. S'inclou un pergami de pagament de llegítima de Caterina, esposa de Jaume Bech d'Agullana, filla de Baldiri Prat de Lladó i la seva dona Francesca, de l'any 1519. Curiosament el cognom apareix sovint a mitjan segle XIX en plural, és a dir, Roviras, encara que després ja s'estabilitza definitivament en singular.

Aquest fons familiar ha ingressat a l'ACAE al mes d'abril del 2009, prèvia signatura de dipòsit d'una descendent de la família Rovira de Vilajuïga, ja que trobaren tots aquests documents al seu celler en el moment de fer unes obres de rehabilitació. El total de documents que hem catalogat és d'un centenar, els quals hem agrupat en diferents seccions: familiars –capítols matrimonials, nupcials, testaments–, administració del patrimoni –establiments, crèdits, compres, vendes, vendes a carta de gràcia–, censals, deutors, parroquials, judicials, municipals.

Posteriorment ens arribà el fons de la família Casagran de Llers (1581/1951) que inclou el document més antic original de l'ACAE fins ara; es tracta d'un petit pergami solt del 1244 de concessió d'una masada per part de l'abat de Sant Pere de Besalú a la parròquia de Santa Maria de Cistella a un tal Ponç de Vinyes. Aquesta família va ser la nissaga de metges més antiga que han exercit a Llers amb un títol del segle XVIII expedit per la universitat de Cervera. Procedien de l'Armentera. Adquiriren nombroses propietats a Llers, entre aquestes destaquen les de la família Estela del veïnat de l'Hortal de Llers, així s'explica la nombrosa documentació d'aquesta família Estela. Marià Casagran Guixeras va néixer l'any 1769 i va viure fins als 91 anys mínim. A la cèdula d'inscripció al cens de població de Llers del 1860 hi figura la família del seu fill Pere Casagran, nascut el 1815 i casat amb Antònia Laporta Vidal, tenien sis fills. Ja al segle següent, Pere

Casagran era advocat, exercia a Barcelona, d'ideologia conservadora, catalanista i catòlica, fidel a la República, però mal vist pels elements més revolucionaris, durant la Guerra Civil s'hagué d'exiliar i actuà com a representant de la Generalitat en algun lloc proper de l'estranger (segurament a Andorra). No cal dir que posteriorment també estigué mal vist pels franquistes. Recentment l'Ajuntament de Llers va adquirir la casa d'aquesta nissaga i és on aparegué tot aquest petit fons familiar local. La documentació notarial és abundant, així com els documents d'administració del patrimoni. Cal desta-

car les nombroses llibretes manuscrites amb apunts de geometria, matemàtiques, física, medicina, receptes... com també un interessant registre de pagament de quotes per poder gaudir d'atenció mèdica. Ha quedat instal·lat en vuit capses arxivadores convencionals.

Ingrés de quatre processos judicials (s. XVI-XVIII)

El Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació ha ingressat, en dipòsit, quatre processos de diferents èpoques; el primer data de finals del segle XIV, en concret del 1392-1424, i recull el litigi que tingué lloc a la cúria reial de Girona per la possessió del castell d'Orriols entre Bartomeu Avellaneda i Bernat Alamany; un altre és un procés entre la comunitat de preveres de l'església parroquial de Figueres i el matrimoni Bertrams i Corçans, pels béns del negociant Domènec Vila, datat aproximadament el 1637; un tercer és el li-

tigi entre el convent de Sant Domènec de Castelló d'Empúries contra el matrimoni de Francesc i Maria Sastre de l'Escala, i Teresa Coll de Roses, 1731-1732; i l'últim recull l'enfrontament escrit entre el mateix convent de Sant Domènec de Castelló d'Empúries i els protectors de la comunitat de preveres de l'església parroquial de Santa Maria del mateix lloc, datat els anys 1716-1724.

La Col·lecció d'imatges de l'ACAE s'amplia amb imatges de la construcció de l'embassament de Boadella (1960-1966) i del poble de Cantallops (1890-2008)

El Ministeri d'Obres Públiques havia considerat la necessitat de canalitzar les crescudes de la Muga que ocasionaven periòdiques inundacions a la zona baixa de la comarca a finals del segle XIX, però no fou fins al 1954 en què, a més de la construcció de l'embassament, es va aprovar la inclusió de l'abastament d'aigua potable a Figueres i la producció d'energia elèctrica. El mes de juliol del 1956 s'iniciaren els estudis preliminars a la conca de la Muga, prop dels Pilans de cal Manso, dins del terme de Boadella, d'on pren el seu nom, encara que es troba dins del terme municipal de Darnius. Les obres s'adjudicaren el 1959 a l'empresa Ulloa per 83 milions de pessetes. El llac va negar l'antic veïnat de l'Arnera, amb divuit edificacions que incloïen quatre molins

fariners, i els masos de can Corbet, can Costa, can Lluís i l'Oliveta, així com l'antiga foneria reial de Sant Sebastià. Oficialment fou inaugurat el 1969. Aquesta gran obra hidràulica atempordanesa ha quedat gràficament recollida amb l'ingrés de 299 imatges, en blanc i negre, de les diferents fases de la seva construcció.

L'Associació Cantallops Acció Cultural ha ingressat 319 imatges datades entre el 1890 i el 2008, que ja hem descrit i hem classificat en els apartats següent: vistes del poble i de l'entorn, oficis, costums i tradicions, patrimoni, ensenyament, societat, transports i vies de comunicació, entre d'altres. Tot aquest conjunt local gràfic és de consulta pública, encara que l'ús està limitat a finalitats culturals

Elaboració d'un catàleg dels expedients del Tribunal de Responsabilitats Polítiques (1939/1961)

A partir del febrer de 1939, des de les instàncies de l'Estat franquista, es van començar a aplicar unes mesures repressives amb la posada en pràctica d'articulats legals acabats de promulgar com la *Ley de Responsabilidades Políticas* i la *Ley de Represión de la Masonería y el Comunismo*. Tot plegat va significar l'inici de nombroses accions depuradores sobre part de la població gironina, amb el vistiplau d'una densa xarxa repressiva de col·laboradors on es va promoure la denúncia i la delació. Aparegueren els tribunals de responsabilitats polítiques per represaliar i jutjar les persones d'esquerra dirigents implicades en la política durant els anys de la guerra, però també es van fer servir per a tota la població sospitosa ideològicament. Aplicava sancions econòmiques i confiscacions de patrimoni a les persones jutjades i condemnades. La fase d'instrucció dels expedients de responsabilitats polítiques significava la investigació exhaustiva dels antecedents polítics, ideològics i, fins i tot, morals de cada persona i la seva família i entorn social. Hi havia tota una xarxa de deladors i informants més o menys voluntaris que fan que aquest fons segueixi el que podríem dir el discurs del guanyador. Va representar l'instrument bàsic de la repressió franquista a la societat civil catalana.

Aquest fons judicial està format per 578 expedients instruits, però que agrupen prop de set-centes persones ja que hi ha alguns que foren jutjats en grup. Tots ells eren persones residents a la comarca, entesa com a divisió comarcal del 1936. La majoria foren homes que ocuparen càrrecs públics significats en la vida pública i cívica del país com a secretaris, presidents, regidors d'ajuntaments, sindicats agrícoles, partits polítics... de totes les poblacions de la comarca. També hi ha cosit en alguns casos, el document de sobreseïment datat als anys seixanta. Els expedients foren instruits per la jurisdicció ordi-

nària a partir del 1941, és a dir, per l'Audiència Provincial de Girona.

Ingressà a l'ACAE l'1 de febrer de 2009 procedent de l'AHG, on havia ingressat el 12 de juliol de 1989 barrejat amb el fons del Jutjat de Primera Instància i Instrucció núm. 1 de Figueres el qual l'havia custodiat per l'indult decretat l'any 1966. Està format per 39 capsers arxivadores convencionals que sumen quatre metres lineals.

Reproducció del fons de la Societat de Caçadors de l'Alt Empordà (1931-2001)

La caça ha estat practicada de molt antic a la comarca, en especial pels municipis de la banda nord on l'orografia és més favorable a la cria de senglars, conills, perdius, llebres... La presència de la població de senglars ha anat en augment cada any. La Societat de Caçadors de l'Alt Empordà fou fundada al mes de maig del 1931, i el primer president fou el Sr. Joan Mas Romans; també formaven part de la primera junta l'empresari Gabriel Roura, Artur Lloret, Maurici Segarra i altres. Tenia la seu social al carrer de Lasauca, 6, baixos. El període en què es permetia la cacera era diferent si es tractava de caça de terra o d'aigua. Van establir que la cacera terrestre es dugués a terme entre l'1 d'agost i el 31 de gener, i la pesca de l'1 d'agost al 31 de març. L'any 1932 va ser contractada una parella de guardes jurats per evitar els caçadors furtius. Durant anys feren servir escopetes amb cartutxos de pólvora negra que només permetien un sol tir. Són anys amb un estat molt bo dels boscos empordanesos. No hi havia acotats i tothom podia practicar la cacera. La Societat de Caçadors de l'Alt Empordà estigué inactiva durant els anys de la Guerra Civil.

Acabada la guerra es reunien al Cafè Excelsior, més tard Cafè Continental de la Rambla, i al Cafè Express, per passar més endavant a establir-se al Cafè Progreso; l'any 1962 s'instal·laren als baixos de la Rambla, 31. Anaven afegint terres com a acotats de la Societat per tal de poder anar a caçar a nombrosos pobles de la comarca. Foren anys de molt d'èxit per a la societat, que arribà als mil tres-cents associats. Organitzaren batudes d'animals perillosos i danyosos amb gratificacions econòmiques per peça. Van fer accions de repoblament amb l'adquisició de parelles de perdius i faisans. També celebraren regularment les tirades al plat durant els dies de la festa de la Santa Creu de Figueres. Editaren un butlletí informatiu propi des del 1956. A principis dels vuitanta es reunien al Casino Menestral fins que adquiriren un local propi al carrer Tarragona. A l'actualitat són 430 socis. Nomenaren el baró de Ribelles soci d'honor, així com també Joan Roch i Renato Llanos de Niubó.

La digitalització que hem fet està formada per totes les actes de la societat (1931-2001), un mostreig de fitxes dels associats amb fotografia carnet i un llibre de registre de socis (1955).

Restauració del cens de població del 1897 del Port de la Selva

El cens de població restaurat de l'any 1897 pertany al fons de l'Ajuntament del Port de la Selva i el formen 53 fulls d'unes dimensions de 43 x 31 cm. Aquesta documentació, amb els fulls plegats i sense enquadernació, estava en molt mal estat de conservació (estrips, arrugues, pèrdues de suport, taques d'humitat i restes de fongs, entre d'altres) motiu pel qual es va decidir procedir a la seva restauració, a mans de la restauradora gironina Dolors Velasco. El procés ha estat, en termes generals, el següent: ordenació dels fulls, neteja del paper i eliminació d'agents contaminants, reintegració de les pèrdues de suport, cosit dels fulls, col·locació d'un reforç de tela, enganxament de les cobertes de cartró i enquadernació final. Els censos són recomptes de població dels municipis i es poden considerar com una de les principals fonts d'informació demogràfica.

Digitalització de documentació amb interès genealògic

La Societat Genealògica de Utah, de l'Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies, entitat sense ànim de lucre, va iniciar a finals del mes d'agost una estada d'uns quants mesos a l'ACAE, arran del conveni signat prèviament amb la Subdirecció General d'Arxius, per tal de digitalitzar i recollir informació amb dades genealògiques i posar-la a l'abast públic, en especial dels seus membres. La Societat de Utah n'assumeix plenament totes les despeses i lliurarà una còpia de la documentació digitalitzada a l'ACAE. Utilitzen una taula de llums amb una càmera 16m Illunis amb un objectiu Nikkor 50 mm/1.8 per a l'obtenció d'una escala de grisos de 16 megapíxels i focus de llum freda.

Arxiu Comarcal del Baix Empordà

Activitats de l'any del 25è aniversari de l'Arxiu

La programació per a aquest any tan especial no acabà amb l'acte central fet al mes d'abril del qual vam informar en el número anterior. Coincidint amb la Setmana Internacional dels Arxius es va fer un acte, *L'Arxiu creix*, on s'agraïren les donacions de fons i se signaren els respectius convenis amb l'Ajuntament de la Bisbal d'Empordà. Diverses persones col·laboraren en la presentació i explicació de cada fons. El resultat fou un acte emotiu i dinàmic que amb la projecció de diverses imatges informà de les actuacions que ha fet l'Arxiu: ordenació, descripció, reproducció i difusió. A més, s'han fet dues exposicions itinerants: a finals d'agost s'inaugurà l'exposició "Sumaríssim 1939-1945. 70 Anys dels

Primers Consells de Guerra a les Comarques Gironines” i el 10 de setembre es presentà “Apocalíptica: Els Rastres de la Mort a través de la Història, Segles XVI-XVIII”.

Arxiu Comarcal del Baix Llobregat

Inauguració de l'exposició “Les Batalles del Bruc i la Guerra del Francès (1808-1814) al Baix Llobregat”

El 18 de setembre, a les 20 h, es va inaugurar aquesta exposició a la sala de Can Ricart de Sant Feliu de Llobregat. La mostra, feta pel Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat en col·laboració amb altres institucions de la comarca, entre les quals hi ha l'Arxiu Comarcal del Baix Llobregat, va restar-hi fins al 25 d'octubre. Paral·lelament a l'exposició, es van organitzar un seguit d'activitats, com dues conferències: “Les batalles del Bruc i la Guerra del Francès al Baix

Exposició “Apocalíptica. Els Rastres de la Mort a través de la Història. Segles XVI-XVIII”

Entre el 29 d'octubre i el 15 de novembre, es va mostrar a Sant Feliu de Llobregat l'exposició itinerant “Apocalíptica. Els Rastres de la Mort a través de la Història. Segles XVI-XVIII”, produïda i feta per l'Arxiu Històric de Girona. En el context d'aquesta activitat, el 29 d'octubre es va projectar la pel·lícula *El Séptimo Sello*, d'Igmar Bergman.

Actes amb motiu del centenari de la Setmana Tràgica

Amb motiu del centenari de la Setmana Tràgica, l'Arxiu Comarcal del Baix Llobregat i el Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, en col·laboració amb diverses institucions de la comarca, van organitzar un seguit d'activitats per conèixer les causes, els fets i les conseqüències de la Setmana Tràgica en el context català, local i comarcal. Del 30 d'octubre fins al 22 de novembre es va poder visitar a Can Ricart (Sant Feliu de Llobregat) l'exposició feta per l'Arxiu Nacional

Inauguració de l'exposició: divendres 18 de setembre a les 20 h.

Activitats complementàries:

- 22 de setembre, 19.30 h., sala d'exposicions de Can Ricart. Conferència "Les Batalles del Bruc i la Guerra del Francès al Baix Llobregat. 1808-1814" a càrrec d'Assumpta Muset.
- 29 de setembre, a les 20 h, a CineBaix, gratuït. Projectió de la pel·lícula "Sangre de Mayo" de José Luis García.
- 15 d'octubre, a les 20 h, a CineBaix, gratuït. Projectió de la pel·lícula "Agustina de Aragón" de Juan de Orduña.
- 22 d'octubre, 19.30 h., sala d'exposicions de Can Ricart. Conferència "Las dones a la Guerra del Francès" a càrrec de Conxita Solans, comissària de l'exposició.

Llobregat. 1808-1814", a càrrec d'Assumpta Muset, el 22 de setembre, i “Les dones a la Guerra del Francès”, a càrrec de Conxita Solans, el 22 d'octubre. També es van poder veure dues pel·lícules a CineBaix: *Sangre de Mayo*, de José Luis García, i *Agustina de Aragón* de Juan de Ortuña.

de Catalunya: “Memòria Gràfica d'una Revolta: la Setmana Tràgica a Catalunya (juliol - agost de 1909)”, que recull imatges dels pioners del foto-periodisme català. També es va destinar un espai expositiu a aquest episodi en l'àmbit santfeliuenc, elaborat amb documents de l'Arxiu Comarcal del Baix Llobregat. S'hi van fer diverses conferències, una, el dia 5 de novembre, a càrrec d'Eduard Masjuan, que va emmarcar els fets en l'àmbit català; i l'altra, el dia 10 de novembre, a càrrec d'Agustí G. Larios i de Jordi Ferrer, presentats per Mercè Renom, que va incidir en els aspectes locals i comarcals de la Setmana Tràgica. Finalment, es projectaren dues pel·lícules: Ferrer

i Guàrdia. *Una vida per la llibertat*, d'Agustí Corominas, i *La ciutat cremada*, d'Antoni Ribas. L'Arxiu ha recopilat i reproduït un grup de documents sobre aquests fets procedents dels seus fons, destinats al professorat de secundària.

Presentacions

Durant aquests mesos han continuat les presentacions del llibre *Constructors de consciència i de canvi. Una aproximació als moviments socials del Baix Llobregat*, coeditat per l'Arxiu Comarcal del Baix Llobregat i el Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat. El 8 d'octubre se'n va fer una a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans, conjuntament amb el Centre d'Estudis sobre l'època Franquista i Democràtica de la UAB i el Centre d'Estudis sobre els Moviments Socials de la UPF, en la qual hi van participar Jaume Bosch, membre de diversos moviments socials del Baix Llobregat durant la Transició Democràtica i actual diputat al Parlament de Catalunya; Ramon Alberch, subdirector general d'Arxius i Gestió documental, i els historiadors Pere Ysàs, Enric Prat i Mercè Renom; una altra, el 30 de setembre, a Esparreguera, amb la presència de Gràcia Dorel-Ferré, autora del capítol sobre els moviments socials a la Colònia Sedó durant el segle XIX, i, finalment, el 20 de novembre, la de Sant Andreu de la Barca, amb la participació de Montserrat Carmona, autora de l'article sobre el moviment llibertari al Baix Llobregat durant la Segona República.

Documental *Querida Doña Elena*

El passat 2 d'octubre, a TV3, i el 20 d'octubre, al canal 2 de TVE, es va emetre el documental *Querida Doña Elena*, un treball fet i produït per

Televisió de Catalunya sobre les cartes d'Elena Francis que es conserven a l'Arxiu Comarcal del Baix Llobregat. Durant gairebé dos mesos, un equip de TV3 va consultar aquest fons a l'Arxiu i va seleccionar una mostra prou representativa de les cartes de la dècada dels anys cinquanta com a base per fer el guió del documental. Amb posterioritat, i per tal d'il·lustrar el contingut de les cartes, van fer una exhaustiva recerca d'imatges i pel·lícules procedents de diversos arxius públics i privats.

Fitxa del documental:

- Guió i direcció: Josep Rovira
- Realització: Lluís Montserrat
- Documentació: Montserrat Bailac
- Edició: Jordi Díaz
- Muntatge musical: David Bustamante
- Imatge: David Bou, Carles de la Encarnación, Ferran Prat, Josep Maria Suñé
- Producció: Roser Costa, Toni Quer

Ingressa documentació d'una empresa de comunicació del Baix Llobregat i de l'Hospitalet

Al mes de juliol de 2009 va ingressar la documentació d'*Aquí+Media* (1985-2008), una empresa de comunicació del Baix Llobregat i de l'Hospitalet dedicada a l'edició de llibres, a la publicació d'un setmanari i a la televisió comarcal. El 1999 aquesta empresa va posar en funcionament *Aquí+Televisió*, la primera cadena televisiva d'àmbit comarcal, la qual va emetre fins a l'any 2002. El fons l'integren 60 caps de trasllat (aproximadament 30 metres lineals) de cintes de vídeos, fotografies i documents textuais que mostren les diverses activitats d'aquesta empresa de comunicació.

Arxiu Comarcal del Baix Penedès

Mesures de conservació aplicades al fons de l'Ajuntament del Vendrell

Mitjançant el Pla Bruniquer 2008 s'han digitalitzat set padrons de veïns del segle XIX del fons de l'Ajuntament del Vendrell. Concretament es tracta dels padrons dels anys: 1857, 1859, 1871, 1871-1877, 1875, 1885 i 1889.

D'altra banda, enguany també s'ha dut a terme la restauració del *Registre de veïns* de l'any 1900 del Vendrell. Aquest document estava força mal·lès com a conseqüència de l'ús continuat que ha tingut al llarg dels anys. La peculiaritat del llibre és que, tot i contenir la mateixa informació que un padró d'habitants, aquesta està ordenada alfabèticament per cognoms. Cosa que el fa molt útil per als investigadors. El cost de la restauració ha estat assumit per l'Ajuntament del Vendrell.

Exposició "Van anar a Cal Retratista i... Retrats d'Estudi de Feliu Olivé Nin"

Del 15 al 30 de setembre, s'ha presentat a La Fusteria del Vendrell l'exposició titulada "Van anar a cal Retratista i... Retrats d'Estudi de Feliu Olivé Nin", organitzada per l'Arxiu Comarcal del Baix Penedès i els Amics de la Història del Vendrell. S'han exposat dos-cents quaranta retrats del fotògraf vendrellenc Feliu Olivé Nin

(1890-1968), que custodia l'Arxiu Comarcal. Aquesta mostra és fruit de la col·laboració de l'Arxiu Comarcal amb l'Ajuntament del Vendrell i el Consell Comarcal del Baix Penedès que està fent possible la digitalització d'aquest fons fotogràfic de 16.000 negatius aproximadament. L'afluència de públic ha estat extraordinària, han gaudit de la mostra 1.190 visitants que ens han ajudat a identificar un 70% de les persones que apareixen a les imatges.

L'Arxiu Comarcal al programa España Directo

El programa *España Directo* de La Primera de TVE va venir a la seu de l'Arxiu Comarcal a gravar un reportatge a l'entorn de l'exposició de fotografies de Feliu Olivé. L'objectiu era entrevistar persones que s'havien identificat en la mostra i que aquestes recordessin com eren aquells temps, entre 1940 i 1960. El reportatge es va emetre el 28 d'octubre.

Sessió didàctica a l'Arxiu Comarcal

El dia 21 de setembre quaranta-cinc alumnes de primer curs del Grau d'Educació Infantil de la Universitat Rovira i Virgili, que cursen aquest ensenyament al campus de Coma-ruga, van assistir a una sessió didàctica a l'ACBP. La sessió consistí en una primera part d'introducció teòrica que es va dur a terme a la sala d'actes de la Fundació Privada Santa Teresa, a continuació van visitar les instal·lacions de l'arxiu i, per acabar, van visitar l'exposició de fotografies "Van anar a Cal Retratista i... Retrats d'Estudi de Feliu Olivé Nin". L'objectiu

d'aquesta visita, a banda d'ampliar els coneixements dels estudiants per fer recerca històrica, era també d'afavorir l'establiment de vincles dels estudiants amb les institucions comarcals per tal de facilitar el seu aprenentatge.

Signatura del conveni de cessió en dipòsit del fons documental de l'Ajuntament d'Albinyana

El dia 10 de novembre s'ha fet l'acte de signatura del contracte de cessió en dipòsit del fons documental de l'Ajuntament d'Albinyana entre Jordi Sánchez, president del Consell Comarcal del Baix Penedès, en nom i representació de la Generalitat de Catalunya, i Joaquim Nin, alcalde d'Albinyana. Amb aquesta cessió es formalitza la voluntat de l'Ajuntament de dipositar la seva documentació a l'Arxiu Comarcal del Baix Penedès, per tal de conservar-la i fer-la accessible a ciutadans i investigadors.

Com a característiques generals del fons podem dir que ocupa 53 metres lineals i el seu abast cronològic abraça del 1748 al 1999. La documentació ingressada a l'Arxiu la formen el fons municipal (1748/1999); el fons del Jutjat de Pau (1849/1995) i el fons de la Delegació Local del Movimiento (1940/1972).

Arxiu Central Administratiu del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació

L'Arxiu Central i Registre inaugura noves dependències administratives

Amb la voluntat de millorar l'atenció a les persones usuàries dels serveis documentals integrals, la Secció d'Arxiu Central i Registre ha inaugurat aquest estiu unes noves dependències administratives. La reforma, l'adequació a la normativa vigent i la redistribució dels espais de la

planta baixa del Palau Marc, seu de la Conselleria (supressió d'altells i barreres arquitectòniques, actualització de xarxes de serveis, climatització, restauració d'espais originaris del Palau) ha comportat la integració física de l'oficina de gestió registral i l'oficina administrativa de l'Arxiu Central.

Disposar d'una nova sala d'ús compartit –que té 125 metres quadrats, amb una mampara de vidre que divideix l'espai d'atenció externa del reservat a les persones usuàries internes i de gestió documental (recepció/revisió de transferències, ubicació, préstec, consulta)– és també conseqüència tant del desig del Departament d'oferir una imatge més actual a les persones que fan tràmits presencials, com d'adaptar la funció arxiu a les noves funcions al llarg de tot el cicle documental que ens exigeix l'Administració electrònica.

Arxiu Comarcal del Berguedà

Paisatges del Berguedà fotografies de Joan Ribera i Fornells (1921 - 2005)

Aquesta exposició recull una selecció de l'obra d'aquest fotògraf, que inclou part de les que es van exposar al Palau Robert, a Barcelona. En la seva versió actual l'exposició s'ha vist a l'Institut d'Estudis Fotogràfics de la Generalitat de Catalunya, a Barcelona; a l'Arxiu Comarcal del Berguedà, a Berga; al Parc Natural Cadí-Moixeró a Bagà, al Museu de les Trementinaires a Tuixén, i el proper mes de desembre es veurà a la Biblioteca Guillem de Berguedà de Puig-reig.

Feta per l'Institut d'Estudis Fotogràfics de la Generalitat de Catalunya i l'Arxiu Comarcal del Berguedà, ha comptat en cada cas amb la col·laboració del Parc Natural Cadí-Moixeró, el Museu de les Trementinaires i la Biblioteca Guillem de Berguedà de Puig-reig.

Acompanyant l'exposició es va fer una conferència el 3 d'abril sobre la vida i l'obra de Joan Ribera, a càrrec de Xavier Pedrals (vida) i Miquel Galmés (obra), al Parc Natural Cadí-Moixeró.

Exposició “Antoni Ribera i Maneja: un Wagnerià Apassionat”

Exposició biogràfica d'aquest director d'orquestra d'origens berguedans, amic dels Wagner, que dirigí a Bayreuth i a força llocs d'Europa. L'exposició va ser del 23 d'abril al 15 de maig a la seu de l'Arxiu Comarcal, i del 17 al 30 d'abril a l'Escola Municipal de Música.

En combinació amb l'exposició, dins els actes del 24è Premi Ciutat de Berga de música de cambra i lied es presentà el llibre d'Eduard Blanxart: *Antoni Ribera*, amb la intervenció d'Eduard Blanxart, musicòleg; Maria Infiesta, presidenta de l'Associació Wagneriana, i Josep Carreras, historiador de l'art.

Setmana Internacional dels Arxius: Les restauracions de l'Arxiu

S'exposaren reproduccions de les restauracions més importants que s'han fet com també dels processos seguits. Es van omplir 4 vitrines de 211

x 82,5 cm. Inicialment havia d'estar oberta al públic fins a finals de juny, però es prorrogà després fins a la tardor.

Flaixos de Patum

A càrrec d'Isabel Casellas, del 9 al 30 de juny. És una tradició anual de l'Arxiu de fer una mostra fotogràfica del tema coincidint amb les festes de la Patum. Enguany és el primer en què no s'han utilitzat fotografies històriques sinó actuals. L'autora disposa de nombrosos reconeixements internacionals: AFIAP, EFIAP i R.ISF3.

Exposició fotogràfica Domènec López Alió: “La Barcelona dels Anys Seixanta”

Recull gràfic fet per aquest fotògraf d'origen barceloní instal·lat a Berga des de fa més de trenta anys. Ha estat reconegut amb nombrosos premis nacionals i internacionals. L'exposició va restar oberta del 3 al 30 de juliol.

Creix la col·lecció “Treballs inèdits d'autors berguedans”

Ingressen 35 obres d'investigació, que passaran a la col·lecció “Treballs inèdits d'autors berguedans”, que recullen els que han fet enguany els estudiants de Batxillerat. Aquesta secció de la col·lecció aplega ja 284 treballs dels 5 centres de batxillerat de la comarca. Es col·labora en la publicació anual d'un resum dels millors amb el Centre de Recursos Pedagògics del Berguedà (fins avui 7 volums).

Jornada divulgativa sobre arxius patrimonials al Berguedà

Coorganitzada per l'Associació Catalana de Documentació Històrica Patrimonial i Familiar, l'Àmbit de Recerques del Berguedà, l'Arxiu Històric Familiar Fàbregues i l'Arxiu Comarcal del Berguedà. Hi intervingueren Miquel de Fàbregas, que parlà dels arxius patrimonials; Rosa Serra, que explicà l'experiència en els arxius de les masies del Berguedà; Ramon Viladés, que exposà el contingut de l'Arxiu Fotogràfic de l'Àmbit de Recerques; Josep M. Fernández Trabal, de l'àrea de fons patrimonials de l'Arxiu Nacional, i Xavier Pedrals que explicà les funcions dels Arxius Comarcals en general i en aquest apartat en particular. La jornada es va fer el 16 de maig de 2009.

Trobades Culturals Pirinenques Les crisis als Pirineus: passat, present i futur

L'Arxiu va participar en les Sisenes Trobades Culturals Pirinenques i hi presentà una comunicació, “L'Arxiu Comarcal del Berguedà, l'actuació i el context”. A les mateixes trobades, hi participaren els arxius de la Cerdanya i l'Alt Urgell. Un cop més la presència dels arxius comarcals en la vida cultural de les comarques de muntanya és constant i remarcable. Les trobades es van fer el 24 d'octubre de 2009.

Arxiu Municipal de Cambrils

Exiliats i desplaçats: víctimes de la Guerra Civil

Per quarta tardor consecutiva, l'Arxiu Municipal de Cambrils, el Museu d'Història de Cambrils i la Biblioteca Pública Municipal de Cambrils han organitzat un cicle d'activitats per donar a conèixer aspectes de la Guerra Civil a Cambrils, enguany dedicat als desplaçaments forçosos provocats per la guerra. A través de dues taules rodones, una conferència i una ruta comentada, entre altres, s'han donat a conèixer les vivències d'exiliats, de refugiats, de perseguits per motius ideològics i de soldats de lleva. També s'ha produït una unitat didàctica i un documental sobre el cardenal Vidal i Barraquer, cambrilenc que per la seva actitud pacificadora va sofrir exili durant i després de la guerra.

Arxiu Comarcal de la Cerdanya

Ingressa a l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya el fons fotogràfic de Juan Bertran Bertran

El dia 2 de setembre de 2009 s'ha formalitzat a la seu del Consell Comarcal de la Cerdanya el dipòsit del fons fotogràfic de Juan Bertran Bertran. Les senyores Ma. Àngels i Ma. Pilar Bertran Gómez i Angelita López Massana, nétes i neboda respectivament del conegut comerciant de Puigcerdà, han volgut que el conjunt de plaques de vidre quedi dipositat a l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya on seran degudament descrites, conservades i posades a l'abast d'investigadors i usuaris.

Les plaques de vidre són el suport dels primers negatius fotogràfics i és per això que les imatges que recullen són d'especial valor. El fons personal del puigcerdanès Juan Bertran Bertran està format per un total de 391 plaques datades entre el 1910 i el 1930. Les imatges retraten la vida quotidiana i lúdica de la vila de principis del segle xx. Destaquen les escenes de festivitats i celebracions populars a la plaça Cabrinetty, on Juan Bertran tenia el seu establiment, l'estany, el carrer Major, la plaça dels Herois, l'església de Santa Maria i les escenes de l'activitat agrícola i ramadera dels masos de la rodalia. El fons també conté imatges d'altres localitats de la comarca com Saneja, Font Romeu, Llivia, la Guingueta, Alp, Bellver, etc.

La conservació d'un fons d'aquestes característiques és sempre una circumstància excepcional atesa l'extrema fragilitat del suport. En aquest cas, a més, cal agrair a les nétes de Juan Bertran i especialment a la senyora Angelita López Massana la decisió encertada de dipositar el fons a l'Arxiu Comarcal de la Cerdanya on aquest patrimoni, fins ara familiar, esdevé patrimoni de la comarca.

Participació de l'ACCE a les VI Trobades Culturals dels Pirineus

L'Arxiu Comarcal de la Cerdanya ha participat a les VI Trobades Culturals dels Pirineus fetes el darrer 24 d'octubre a la vila de Berga i organitzades pels diferents instituts d'estudis de les comarques pirinenques i la Societat Andorrana de Ciències. L'ACCE hi ha col·laborat amb una comunicació titulada "Els arxius comarcals al Pirineu" amb la pretensió de posar en relleu la figura dels arxius comarcals de la Generalitat de Catalunya en unes comarques que per la mida dels seus nuclis de població no disposen d'altra infraestructura arxivística.

Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà

L'exposició commemorativa dels 25 anys de l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà visita diverses localitats de la comarca

L'exposició "25 anys de l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà", que es va inaugurar a la seu del centre al mes de novembre de 2008, en el transcurs de l'any 2009, i convenientment adaptada, s'ha pogut visitar a vuit localitats de la Conca de Barberà. L'exposició ha constatat d'un discurs textual que, mitjançant un fris cronològic de vint-i-cinc fites, repassa els 25 anys d'existència de l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà. Però, a més, en cada localitat, també s'ha mostrat una selecció documental dels fons dels ajuntaments de cadascuna d'elles. L'activitat s'ha complementat amb una conferència explicativa de les funcions i tasques de l'Arxiu Comarcal; alhora que també s'ha fet una breu introducció a la mostra, junt amb una detallada explicació dels tipus documentals exposats.

En el primer semestre del 2009 l'exposició va anar a Solivella, a Savallà del Comtat, a Rocafort de Queralt i a Pira. I al llarg del mes d'agost la mostra, amb la seva conferència inaugural, es va poder veure a Vimbodí i Poblet, entre els dies 6 i 9 (amb 290 visites); a Conesa, entre els dies 12 i 16 (amb 353 visites); a Vallclara, entre els dies 20 i 25 (amb 118 visites), i a Blancafort, entre els dies 28 i 31 (amb aproximadament unes 300 visites). En aquesta última queda pendent la conferència, que es farà en el transcurs de la Setmana Cultural, a la propera primavera. En conjunt, a les vuit localitats l'exposició ha estat visitada per més de 1.500 persones, una fita que considerem molt important per donar a conèixer les tasques i activitats que es desenvolupen des de l'Arxiu Comarcal, així com de difusió del patrimoni documental municipal. Arran d'aquesta promoció s'ha previst que, a curt termini, ingressin nous documents i col·leccions.

Digitalització i restauració

Mitjançant el Pla Bruniquer 2008, s'han digitalitzat l'arxiu d'imatges del fons de l'Ajuntament de Montblanc (2.100 imatges) i els positius en paper del fotògraf montblanquí Vicenç Baldrich (1.430 imatges); alhora que s'han restaurat un conjunt de 85 pergamins del fons de l'Ajuntament de Vimbodí i Poblet (segles XIV-XVII).

Per altra banda, pel que fa al mateix fons de Vicenç Baldrich, també s'han restaurat 332 fotografies negatives sobre placa de vidre i suport nitrat.

Arxiu Municipal d'Esparreguera

Exposició "Camí de l'Exili"

El dia 11 de setembre d'enguany, en el marc dels actes de la Diada Nacional de Catalunya, es va inaugurar a la sala d'exposicions municipal l'exposició que portava per títol "Camí de l'Exili", que va estar oberta fins al 20 de setembre.

Aquesta exposició va néixer amb la intenció de commemorar els 70 anys de l'exili que va provocar la Guerra Civil 1936-1939 i els seus efectes a Esparreguera. Va ser feta transversalment entre la Regidoria de Cultura - Arxiu Municipal i el Departament d'Alcaldia, i hi va col·laborar Ràdio Esparreguera. L'exposició estava formada per un total de 119 fotografies amb text explicatiu, tres vitrines amb 44 objectes relacionats amb la temàtica i quatre plafons de 1.650 x 878 cm amb material gràfic.

Al llarg dels dies que va estar oberta hi van passar unes 605 persones.

Arxiu Municipal de Flix

Donat a l'Arxiu Municipal un llibre d'Actes de l'Obrera de Flix

El 8 d'octubre va ser donat a l'Arxiu Municipal de Flix el llibre d'actes de la junta de l'Agrupación Obrera de Flix (*l'Obrera*). Aquest document, que es troba en bon estat de conservació, comprèn un total de 198 folis, datats entre l'1 d'octubre de 1919 i l'11 de gener de 1928 (última acta registrada en el llibre). En les actes hi ha reflectits els temes tractats a les reunions per les diverses juntes directives que encapçalaren l'entitat durant el període cronològic indicat, que van des de l'assistència a actes sindicals fora de la nostra població, la referència a activitats del moviment obrer a Flix, l'organització d'activitats recreatives al local de l'Agrupación Obrera, les seves relacions amb l'Ajuntament de Flix i la SEQF, recaptacions de l'entitat, i altres qüestions, algunes anecdòtiques (com la queixa generada pels fums emesos per una xemeneia del Sindicat Agrícola). Tanmateix, les actes permeten conèixer els noms

de les persones que van formar part de la junta directiva durant els anys indicats. Es tracta, doncs, d'un document rellevant per conèixer l'activitat d'una institució molt important com a capdavantera del moviment obrer de Flix.

Darrerament també hi ha hagut la donació d'altres documents a l'arxiu, com la reproducció d'un fotoplànol de Flix, de l'any 1927, l'original del qual es troba a l'arxiu històric de la Confederació Hidrogràfica de l'Ebre, facilitat per Jaume Aresté Bagés; i una cartilla de l'Hermandad de Labradores, de l'any 1942, donada per Josep de Prada Guiu.

Exposició amb motiu del 60è aniversari de la inauguració de la central hidroelèctrica de Flix

Tot i que ja feia més d'un any de la seva posada en funcionament, el 31 de maig de 1949 el cap de l'Estat Francisco Franco inaugurava oficialment el complex hidroelèctric de Flix, format per l'embassament i la central de producció elèctrica, més el canal de navegació amb rescloses. Es culminava així un procés iniciat vint anys abans, amb la redacció i disseny del projecte, l'inici de les obres al febrer de 1936 per Saltos del Ebro, SA, interrompudes durant la Guerra Civil, i reemprises en acabar el conflicte. La construcció d'aquest complex, a més de la seva importància en aquells anys per tot el que comportà, amaga altres històries vinculades estretament a la nostra població; de fet fou un capítol més relacionat amb la producció i el consum elèctric a Flix, això sí el més rellevant per la magnitud de l'obra. El procés de l'electrificació de Flix s'inicia amb la construcció de la fàbrica electroquímica, que comptà inicialment amb la seva pròpia planta de producció elèctrica, la que es conegué popularment com la Casa Turbines. Part de l'excedent de la producció de l'electricitat de la fàbrica seria aprofitat per proveir la població de Flix en unes condicions avantatjoses, situació que es modificaria després de la construcció de la central hidroelèctrica.

Tots aquests esdeveniments es varen reflectir a través de l'exposició que es va poder veure des del 23 d'octubre a l'1 de novembre de 2009, a la sala de Ca Don Ventura, en la qual es mostraren un seguit de fotografies, plànols i documents escrits, tots procedents de fons i col·leccions de l'Arxiu Municipal de Flix. La part més significativa de l'exposició la van representar les fotografies, centrades especialment en algunes de les fases de construcció de la central hidroelèctrica, l'embassament i els túnels dels canals. Hi havia també algunes imatges de l'antiga Casa Turbines, i l'última part de l'exposició fotogràfica estava dedicada a la inauguració de la central hidroelèctrica per Franco.

L'exposició es va complementar amb plànols i documentació escrita. La particularitat dels documents gràfics i escrits que es mostraren és que tots pertanyien a fons i col·leccions que han pas-

sat a formar part de l'Arxiu Municipal de Flix durant els últims anys, i que, o bé han estat fruit d'una donació, o bé s'han adquirit per compra, amb el denominador comú que el contingut de tots està relacionat amb el mateix tema, per la qual cosa es va aprofitar aquesta avinentesa per exposar-los en públic conjuntament.

Arxiu Municipal de Gavà

Adquisició d'un llibret teatral editat el 1894 en què es fa referència a la festa de la Tornaboda

El Centre d'Història ha adquirit el llibre La Tornaboda que és el document més antic de què disposem on es fa referència escrita a la festa de la Tornaboda. Aquesta obra és un bon punt de partida per poder establir els fonaments d'una de les tradicions més antigues del folklore gavanenc que, després de diverses recuperacions, encara resta viva en l'actualitat. L'octubre de 1893 es va estrenar al Teatro Granvia de Barcelona la "humorada en un acte i en vers", La Tornaboda, del popular comediògraf Julià Carcassó (1856-1916) i un any més tard se'n publicava el text. Les diferents escenes de l'obra emmarquen la festa de la Tornaboda en l'ambient de carnaval d'un poble aleshores del tot pagès i situa els esdeveniments compartits entre Gavà i Viladecans.

Adquisició d'una fotografia del castell d'Eramprunyà

El fons d'imatges del Centre d'Història de la Ciutat s'ha ampliat amb l'adquisició d'una fotografia del castell d'Eramprunyà, datada a inicis del segle xx, que té la peculiaritat de mostrar l'interior de l'edifici i no la façana exterior, com acostuma a ser habitual.

Donació d'una col·lecció de llibrets teatrals i fotografies

Teresa Abella va donar una col·lecció de llibrets de teatre i fotografies relatives a representacions teatrals datats majoritàriament en les primeres dècades del segle XX. Tots es relacionen amb les obres representades al Casal del Centre per grups d'aficionats i ens ajuden a contextualitzar l'època aportant informació sobre l'activitat cultural del municipi durant aquells anys.

Donació d'una col·lecció de cartells de la transició democràtica

El Centre d'Història de la Ciutat ha ingressat una col·lecció de cartells i tríptics relatius als anys de la transició democràtica a Gavà. La documentació, propietat del senyor Josep M. Solé Queralt, ha estat donada per la seva filla i ens aporta informació gràfica i documental interessant sobre aquest període de la nostra història.

Col·laboració en l'exposició "One, Two, Three"

Durant l'estiu de 2009 es va poder visitar al Museu de Gavà l'exposició "One, Two, Three. La Música del Nostre Temps", que pretenia repassar la història de la música moderna, des dels orígens del blues a la història més recent. El Centre d'Història es va encarregar de produir els plafons relatius a la història de la música a Gavà.

Arxiu Històric de Girona

Ingressa documentació dels Serveis Territorials d'Educació

Els Serveis Territorials d'Educació han transferit recentment a l'AHG documentació que restava a les seves oficines i que fou produïda per l'antiga Delegació Provincial del Ministeri d'Educació i Ciència i que s'afegeix a aquest fons que ja existeix. Es tracta d'un registre de títols professionals de mestres i altres de la Junta Provincial d'Instrucció Pública de 1905 a 1983 i 366 títols d'escolaritat i de primària que en el seu dia no foren recollits pels seus titulars i que corresponen als anys 1962-1975.

Ingressa documentació dels Serveis territorials de Salut de Girona

Els Serveis Territorials de Salut de Girona han transferit a l'Arxiu 22 llibres de registre de vacunacions des del 1939 fins al 1986, amb el nom de les persones, la data de vacunació i el tipus de vacuna. Aquesta documentació correspon a la Secció d'Epidemiologia. La Generalitat continua amb les competències sobre vacunació que ja exercia el Ministeri abans de les transferències, per la qual cosa els registres tenen continuïtat. El fons s'ha adjudicat a l'últim productor, tal com determina la NODAC.

Ingressa documentació del Jutjat de Primera Instància i Instrucció núm. 1 de Girona

Els responsables de l'Arxiu judicial de Girona han transferit a l'AHG 95 capses que contenen documentació del fons del Jutjat de Primera Instància i Instrucció núm 1 de Girona. S'han ingressat, per tant, sumaris del 1955 al 1967, diligències preparatòries del 1965 al 1967 i executòries del 1963 al 1967. També s'han ingressat expedients de Civil del 1962 i 9 llibres de registres diversos.

També provinents de l'Arxiu Judicial de Girona s'ha ingressat expedients del fons de Magistratura de Treball.

S'ha adquirit un procés de la Cúria Eclesiàstica de Girona

El Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació ha adquirit un procés de la Cúria Eclesiàstica de Girona del convent de Sant Domènec contra el convent de Sant Agustí de Girona del 31 d'agost de 1785, el qual ha estat ingressat al

fons del convent de Sant Agustí de Girona de l'AHG per resolució del director general del Patrimoni Cultural. Aquest fons conté, a més, llevadors de les rendes que percebia el convent i també algunes escriptures de censal i de concòrdies, així com una relació d'antics pergamins de l'arxiu del convent. És interessant per a l'estudi d'aquesta comunitat i del seu patrimoni, de la qual no en sabem gaires coses, i també per a la història urbana de la ciutat de Girona ja que ens aporta força informació sobre aquell sector on s'erigí el convent, avui plaça de Sant Agustí.

**Nou instrument de descripció a Internet:
50.000 noms de persones que
creuaren la frontera dels Pirineus entre
els anys 1940 i 1958**

La frontera dels Pirineus, les seves muntanyes i valls han estat des de sempre un territori molt transitat i molt lligat a la història dels canvis polítics dels països que hi limiten. En les zones limítrofes d'Espanya i França s'han donat sempre, encara avui, relacions de tot tipus entre els pobles i les persones que les habiten ja siguin d'un país o d'un altre. Fets com els de la Guerra Civil o la Segona Guerra Mundial estan molt lligats a la frontera dels Pirineus, la qual cosa fa que per investigar aquests períodes i per saber com la frontera hi ha tingut un paper important cal anar a les fonts.

Una font important la tenim a l'Arxiu Històric Provincial de Girona, en el voluminós i únic conjunt documental produït per les relacions entre les comissaries de policia de les poblacions frontereres de les comarques gironines, el governador civil de Girona, la Direcció General de la Seguretat de l'Estat, o els directors de les presons de Girona i Figueres. El gran volum d'informes, cartes, oficis, peticions, etc. que rebia el Governador Civil de Girona amb relació als temes de control de la frontera és el que ens permet avui investigar i fer recerca històrica sobre una multitud de temes. En els seus diferents formats els expedients de frontera que estan dipositats a l'Arxiu Històric de Girona reproduïxen aquestes relacions i representen un conjunt documental únic i imprescindible per a la investigació de la història contemporània d'Europa.

Des del començament de la guerra el 1936 van travessar els Pirineus primer les persones de dretes perseguides per les forces republicanes; amb el final de la guerra el 1939, aquesta frontera va ser l'escenari d'un dolorós exili de milers de refugiats republicans de tot Espanya. En el cas de la guerra europea, a partir del 1940 va ser també una barrera que calia creuar en sentit invers, de França cap a Espanya, a la recerca de la llibertat de moltes famílies jueves que fugien del terror nazi. Ciutadans polonesos, belgues, britànics, francesos, així com soldats de les forces aliades

que fugien de l'ocupació nazi foren detinguts a la frontera del Pertús, de Portbou, de Camprodon, de Ribes de Freser o per les muntanyes, per ser internats a la presó de Figueres o de Girona o al camp de concentració de Miranda d'Ebre o a qualsevol altre dels que hi havia en territori espanyol.

A l'Arxiu Històric de Girona es conserven uns 40.000 expedients que corresponen als anys 1940 a 1962. Conscients de la importància i l'exclusivitat d'aquesta documentació i per les moltes demandes d'informació a l'Arxiu de ciutadans i ciutadanes d'arreu del món per conèixer si hi figuren ells mateixos o alguns dels seus familiars afectats per la tragèdia de la II Guerra Mundial, hem elaborat uns índexs per facilitar-ne la recerca. En aquests moments es pot consultar ja a través del "cercador de documents" dels Arxius de la Generalitat la relació de noms de més de 50.000 persones de totes les nacionalitats que figuren com a titulars d'aquests expedients.

**Exposició "SUMARÍSSIM, 1939-1945.
70 Anys dels Primers Consells de Guerra
a les Comarques de Girona"**

L'Arxiu Històric de Girona i l'Arxiu Comarcal de l'Alt Empordà han treballat conjuntament amb l'Associació de Familiars de Represaliats pel Franquisme i el Museu Memorial de l'Exili de la Jonquera per fer una exposició que contribueixi a commemorar els 70 anys dels primers consells de guerra a les comarques gironines. L'escenari sobre el qual es va erigir la victòria del general Franco a la Guerra Civil fou desolador: la misèria, la persecució de les persones per motius ideològics, la repressió a gran escala, etc. A partir del febrer de 1939 des de les instàncies de l'estat franquista es començaren a aplicar una munió de mesures repressives com els consells de guerra, la Llei de responsabilitats polítiques o la de repressió de la maçoneria i el comunisme. Tot el pes de la repressió política es va fer recaure en la jurisdicció militar a través de procediments sumaríssims sense cap garantia de defensa, que deixaven l'acusat en total indefensió. Aquests fets històrics són avui encara mal coneguts per les dificultats que, entre d'altres, hi ha hagut en l'accés a les fonts documentals, tant escrites com orals. Actualment els arxius són centres oberts que recuperen, custodien i posen a disposició dels interessats qualsevol font documental. L'estudi i el coneixement d'aquests fets ens han de proporcionar les evidències per condemnar l'extrema violència del règim franquista i de qualsevol dictadura.

L'exposició es va fer al claustre de l'Arxiu Històric de Girona del 28 de setembre al 28 de novembre de 2009.

CONFERÈNCIA

Eixamplant la mirada enllà de les nostres fronteres:

**Les muntanyes de la Llibertat
els Pirineus com a refugi 1939-1950**

A càrrec de JOSEP CALVET I BELLERA, professor d'Història Contemporània Universitat de Lleida.

El final de la Guerra Civil s'encadena a Europa amb la tragèdia de la Segona Guerra Mundial. Ambdós esdeveniments provoquen un gran trànsit de persones que han de creuar els Pirineus per salvar la vida. Republicans espanyols que travessen la serralada fugint de la persecució del règim franquista i refugiats dels països ocupats per l'exèrcit alemany que volien incorporar-se a l'exèrcit aliat al nord d'Àfrica o Anglaterra o desplaçar-se a un país segur.

Aquest flux de persones que creuen la frontera, de manera legal o clandestina, deixen un rastre documental en forma d'informes policials, detencions per pas clandestí, interrogatoris, etc. Josep Calvet, investigador de la Universitat de Lleida, ha estudiat durant molts anys aquest tema a partir de documents localitzats a nombrosos arxius, entre ells l'Arxiu Històric de Girona.

Dia 17 d'octubre a la sala d'actes de l'Arxiu Històric de Girona a les 11.00h.

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació
ARXIU HISTÒRIC DE GIRONA

Conferència “Les muntanyes de la llibertat. Els Pirineus com a refugi 1939-1950”

Passar els Pirineus per salvar la vida, aquesta fou la història de moltes persones durant els anys de la II Guerra Mundial. El professor Josep Calvet Bellera de la Universitat de Lleida va presentar la seva recerca i tesi doctoral el dissabte 17 d'octubre a l'Arxiu Històric de Girona. El final de la Guerra Civil s'encadenà a Europa amb la tragèdia de la Segona Guerra Mundial. Ambdós esdeveniments provocaren gran trànsit de persones que hagueren de creuar els Pirineus per salvar la vida. Aquest flux de persones que travessaren la frontera de manera legal o clandestina, deixaren un rastre documental en forma d'informes policials, detencions, interrogatoris, etc. Josep Calvet ha estudiat durant molts anys aquest tema a partir de documents localitzats en nombrosos arxius, entre els quals tenen un paper predominant els del fons del Govern Civil de l'Arxiu Històric de Girona.

Arxiu Municipal de Girona

L'SGDAP ofereix una nova exposició virtual: “Bellezas de Gerona, 1877. Joan Martí Centellas”

El Servei de Gestió Documental, Arxius i Publicacions (SGDAP) de l'Ajuntament de Girona exposa en el seu lloc web les fotografies de l'àlbum *Bellezas de Gerona* que Joan Martí Centellas va fer l'any 1877.

Aquest àlbum constitueix el primer reportatge fotogràfic de la ciutat de Girona i està format per

50 làmines sobre els principals monuments i indrets de la ciutat d'aquella època. El treball de Martí destaca per la seva qualitat artística i pel seu valor documental, ja que ens mostra la ciutat al final del segle XIX. Al mateix temps posa de manifest la importància de la fotografia de l'època com a mitjà de difusió i promoció del patrimoni monumental i paisatgístic de les ciutats. Aquesta nova exposició virtual, la desena en el web de l'SGDAP, es pot contemplar a l'adreça següent: <http://www.girona.cat/sgdap/cat/exposicions.php>

L'Ajuntament de Girona edita el quart volum de les “Conferències a l'Arxiu Municipal”: Girona 1939-1953. Exilis, repressions i complicitats

El Servei de Publicacions de l'Ajuntament de Girona ha editat el quart volum de la col·lecció “Conferències a l'Arxiu Municipal”, que recull els textos del cicle de conferències que es fa cada any entre els mesos d'abril i maig a les dependències de l'Arxiu Municipal de Girona, amb l'objectiu d'analitzar episodis concrets de la història de les comarques gironines i aprofundir en el coneixement de les fonts documentals per al seu estudi.

Aquest quart volum porta per títol “Girona 1939-1953. Exilis, repressions i complicitats” i presenta els canvis profunds que va comportar el resultat de la Guerra Civil, tant en la vida quotidiana de les persones com en les institucions, i ho fa a través de sis conferències:

- “Fons documentals gironins per a l'estudi de l'exili i la repressió”, a càrrec de Joan Boadas i Raset, Lluís-Esteve Casellas i Serra, Anna

- Gironella i Delgà i Montserrat Hosta i Rebès.
- “Camins de sortida. L'exili gironí del 1939”, a càrrec de Carles Ribera i Rustullet i Gemma Domènech
 - “Les institucions del règim: del Govern Civil al govern municipal”, a càrrec de Josep Clara
 - “L'Església gironina de la postguerra”, a càrrec de Jaume de Puig i Oliver
 - “La vida quotidiana”, a càrrec de Genís Barnosell i Jordà
 - “Testimoniatsges de la repressió quotidiana”, a càrrec de Gerard Bagué i Hugas

El llibre conté, a més, una introducció de l'historiador Josep Clara i fotografies del Centre de Recerca i Difusió de la Imatge (CRDI).

L'SGDAP participa en un fòrum internacional sobre avaluació documental

Els dies 26, 27 i 28 d'agost es va fer a la ciutat argentina de Còrdova el Foro Internacional de Evaluación de Documentos (FIED), en el qual hi va participar el cap del Servei de Gestió Documental, Arxius i Publicacions (SGDAP) de l'Ajuntament de Girona, Joan Boadas.

Aquest fòrum constitueix l'activitat central d'un projecte del Consell Internacional d'Arxius (ICA) sobre l'avaluació de documents a l'Amèrica Llatina, en el qual col·laboren la República Argentina, Brasil, Colòmbia, Costa Rica, Espanya, Perú i Uruguai.

Joan Boadas hi va participar amb dues conferències, “La gestión de fondos y colecciones fotográficas” i “Evaluación de documentos fotográficos: Marco teórico, posibilidades y límites”, a més d'intervenir en una taula rodona sobre la situació de l'avaluació documental a Iberoamèrica.

El CRDI publica al web un miler d'hores de vídeo dels informatius de TVGI

El Centre de Recerca i Difusió de la Imatge (CRDI) de l'Ajuntament de Girona ha ampliat el nombre de vídeos consultables procedents del fons de Televisió de Girona a través del web. Concretament, s'han afegit els programes informatius corresponents al període 2000-2002.

A partir d'ara ja es poden consultar, de forma totalment lliure i gratuïta, un miler d'hores de vídeo que recullen l'actualitat de la ciutat des del mes d'octubre de l'any 1986 (primera emissió en proves de TVGI) i d'una manera continuada des del gener de 1990, fins a 31 de desembre de 2002. El CRDI va iniciar l'any 2001 la tasca de catalogació i digitalització del fons videogràfic de Televisió de Girona i durant aquest temps s'han catalogat més de 18.000 documents i s'han digitalitzat més de 2.000 hores de les emissions de la televisió. El projecte per fer accessible la documentació a través d'Internet s'inicià el 2006 i oferí uns primers resultats l'any següent, quan es va presentar la primera fase del projecte, amb 350 hores de vídeo. Des d'aleshores, s'ha triplicat el nombre d'hores i s'ha arribat a completar

la digitalització de tots els informatius en format analògic, ja que a partir del 2003 l'arxiu de Televisió de Girona passa a ser digital.

Arxiu Municipal de Granollers

Restauració del fons Tomàs Torrabadella

El fons Tomàs Torrabadella, és el fons fotogràfic més antic de l'Arxiu d'Imatges de l'Arxiu Municipal de Granollers. Està format per 287 plaques de vidre estereoscòpiques fetes entre els anys 1878 i 1912. Bona part d'aquestes plaques retraten espais de Granollers, i gràcies a aquestes fotografies podem saber com era la ciutat a tombants de segle: els seus carrers, el mercat, els edificis i la gent.

El treball fet, bàsicament, ha estat la neteja de les plaques, l'eliminació de la brutícia incrustada, les ditades i les etiquetes que tenien enganxades. També la consolidació d'alguns dels suports que estaven trencats, per així retrobar la integritat de la imatge original. Aquesta neteja permet de veure amb molt més de detall les plaques i apreciar-hi detalls que fins ara no s'hi podien veure. El treball de restauració ha estat finançat al 50% per l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona.

Es completa el tractament arxivístic del fons

Foto Bosch

L'Arxiu d'Imatges ha finalitzat el tractament arxivístic del fons Foto Bosch, format per més de 37.000 fotografies que van ser fetes per Joan i Josep Bosch entre els anys 1897 i 1969 i que es conserven en paper, polièster i placa de vidre.

Les operacions de tractament del fons han consistit principalment en la instal·lació de les fotografies en caixes de conservació permanent i en la descripció de les unitats documentals dipositades en cadascuna d'aquestes. Per articular tot el conjunt s'ha elaborat un quadre de classificació funcional que distingeix el context en què es van fer les fotografies (àmbit professional o personal) i, en un segon nivell, l'activitat específica en què es van produir (retrat d'estudi o d'exterior, fotografia de premsa, publicitària i artística).

En finalitzar la intervenció arxivística s'ha elaborat la fitxa de fons i un catàleg d'imatges, instruments que són accessibles a través del web de l'Arxiu Municipal de Granollers i que permeten posar el Fons Foto Bosch a disposició de la ciutadania.

Arxiu Històric de Lleida

Nous instruments de descripció

Després de la revisió de la documentació de l'anomenat “Fons Jover”, on s'hi havia barrejat do-

cumentació no produïda per aquella família tar-garina, hem afegit dues noves col·leccions i un nou fons a l'Arxiu. Així s'ha catalogat documentació del Bisbat d'Urgell (1415-1872), d'Ordres Militars (1562-1848) i del duc d'Alagón, baró d'Espés.

El fons del bisbat d'Urgell es compon de documents diversos de la institució eclesiàstica, com ordres sagrats, correspondència, beneficis, certificats judicials i notariais, rendes eclesials, vacants, visites pastorals, informes parroquials, etc. Pel que fa a la col·lecció de documentació d'ordres militars, aplega fonamentalment documents referents a la fundació, trasllat, llicències, informes, i altres del convent de Calatrava, i correspondència dels ordres militars de Santiago, Calatrava, Montesa i Sant Joan de Jerusalem. Finalment, hem catalogat documents de Francesc Ramon d'Espés, Gran d'Espanya, a qui Ferran VII concedí el títol de duc d'Alagón (1814), relatius a assumptes de propietats familiars i de càrrecs.

“Apocalíptica” a l'Arxiu

L'Arxiu s'afegeix als altres centres que han exposat la mostra “Apocalíptica. Els Rastres de la Mort a través de la Història. Segles XVI-XVIII”, produïda per l'Arxiu Històric de Girona. Del 18 de novembre al 15 de desembre l'Arxiu acollí aquesta mostra sobre la mort i les malalties dels nostres avantpassats com a objecte d'estudi històric.

IV Setmana de la Prehistòria. El megalitisme a Europa occidental

Per segon any consecutiu, el Grup d'Investigació Prehistòrica de la Universitat de Lleida (UdL), presenta un cicle de conferències que es durà a terme a l'Arxiu la setmana del 16 al 20 de novembre. En aquesta ocasió el tema d'estudi és el megalitisme, amb intervencions de Josep Tar-rús, director del Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles; Primitiva Bueno, catedràtica de Prehistòria de la Universitat d'Alcalà; Elias López-Romero, del Museu Arqueològic Nacional, i Bibiana Agustí, antropòloga.

Aquest cicle de conferències es complementa amb una exposició fotogràfica sobre el megàlit dels Reguers de Seró, localitzat a Artesa de Segre, i amb un taller experimental dedicat a la metal·lúrgia del bronze.

Grup d'Arxivers de Lleida (GALL)

El bloc del Grup d'Arxivers de Lleida, finalista dels Premis Blocs Catalunya 2009

El bloc del Grup d'Arxivers de Lleida (GALL) va néixer a mitjan març del 2009. Tot i la seva joventut, el passat més de setembre aquest bloc va convertir-se en un dels finalistes dels Premis Blocs Catalunya, en la categoria de blocs corporatius. Els Premis Blocs Catalunya estan organit-

zats per l'Associació Stic.cat, que promou l'ús de les noves tecnologies a Catalunya, amb el suport del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació i la Universitat Oberta de Catalunya, entre altres.

Després d'un període de votacions, en què es van recollir més de 20.000 vots, els blocs més votats, entre els quals el del GALL, van passar a ser finalistes. Finalment el dia 2 d'octubre es va fer a Vic el lliurament de premis als blocs guanyadors. Tot i que el bloc del Grup d'Arxivers de Lleida no va convertir-se en guanyador, poden estar molt satisfets d'haver arribat a ser finalistes. Cal dir que sorpreses com aquestes ajuden a tirar endavant una tasca que els arxivers i les arxiveres de les comarques de Ponent fan d'una manera desinteressada, per a la difusió dels seus arxius i de la seva professió.

Si voleu visitar el bloc del Grup d'Arxivers de Lleida el trobareu a: <http://gruparxivierslleida.wordpress.com>

Arxiu Comarcal de Mataró

Jornada de presentació de l'experiència projecte “Les Comissions Cíviques de Patrimoni: el Baix Llobregat com a experiència pilot”

Dins el marc de les activitats dels “dissabtes a l'Arxiu”, el dissabte 6 de juny, es va fer a la seu de l'ACM, la presentació de l'experiència pilot sorgida a la comarca del Baix Llobregat de les Comissions Cíviques de Patrimoni a cura del Sr. Frederic Prieto, president de la Comissió Cívica de Patrimoni del Baix Llobregat. L'acte es va iniciar amb la salutació dels senyors Josep Santesmases (president de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana i vicepresident segon de l'Institut Ramon Muntaner) i Bernat Costas (conseller delegat de Promoció Econòmica i Serveis Educatius del Consell Comarcal del Maresme). Un cop acaba la presentació del projecte es va generar un col·loqui molt participatiu, i propostes per a dur a terme al Maresme.

Conferència i col·loqui sobre “La Pagesia del Maresme: a través dels fons documentals dels Sindicats Agrícoles”

Dins el marc de la celebració de la II Setmana Internacional d'Arxius, el divendres 12 de juny, a la seu de l'Arxiu Comarcal de Mataró, amb la finalitat de tractar dels fons agraris conservats i posar atenció a la salvaguarda dels fons patrimonials agraris, es va organitzar una conferència a cura de Marc de San Pedro (enginyer tècnic agrícola), seguit d'un col·loqui a cura de Pep Riera (pagès i sindicalista). Va donar la benvinguda als assistents Ramon Badosa, cap de l'Oficina Comarcal de Maresme del DAR. L'acte va ser molt interessant, perquè els assistents eren de diversos àmbits, cosa que va fer que el col·loqui re-

sultés profitós pels punts de vista que s'hi van exposar. Precisament, com que es va veure que calia continuar parlant del tema, en vista que l'acte es perllongava molt, es va proposar de dedicar al tema dels fons agraris una sessió de treball a la tardor.

D'esquerra a dreta: Pep Riera, Marc de San Pedro i Ramon Badosa

III Trobada d'entitats de recerca local i comarcal del Maresme

El dissabte 14 de novembre de 2009 es va fer la tercera edició de la trobada d'entitats de recerca local i comarcal del Maresme. Per a aquesta edició la seu amfitriona fou la població de Vilassar de Mar, i la temàtica d'estudi versà sobre *el patrimoni funerari al Maresme*. La jornada es va fer a l'edifici de la Biblioteca Ernest Lluch, on es presentaren dues ponències i 11 comunicacions a càrrec d'estudiosos de la comarca. Per la tarda es van fer dues visites: al cementiri municipal i al Museu de la Mina Vella de Vilassar de Mar. També es presentaren les entitats Grup Búnquers Arenys i la Fundació Ernest Lluch.

Sessió de treball adreçada a la pagesia del Maresme

El passat divendres 20 de novembre, a la seu de l'Arxiu Comarcal de Mataró, es féu una sessió de treball adreçada a la pagesia del Maresme, per continuar tractant de la tasca feta entorn a la recuperació dels fons documentals dels Sindicats Agraris, el tractament arxivístic dels fons ingressats a l'ACM, i les perspectives de futur en la continuació de la salvaguarda de fons patrimonials agraris. També es va fer una mostra digital dels documents més emblemàtics conservats en aquest Arxiu. A cura del mateix equip que va fer l'acte del 12 de juny i del personal tècnic de l'ACM.

Arxiu Municipal de Mont-roig del Camp

Projecte Memòries en femení

La Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Mont-roig del Camp ha engegat el projecte *Memòries en femení* que, ideat i impulsat per l'Arxiu Municipal, pretén recopilar i conservar les fonts orals femenines per tal de contribuir al coneixement de la història i la cultura del poble. Mitjançant l'enregistrament audiovisual, les protagonistes expliquen les seves vivències i records, compresos entre el 1931 i el 1980. La iniciativa s'emmarca dins del Memorial Democràtic.

Arxiu Comarcal de la Noguera

Mostra dels pergamins amb segell de Balaguer

Amb motiu de les Festes del Sant Crist de Balaguer, l'Arxiu Comarcal de la Noguera farà una mostra selectiva dels 48 pergamins de l'Ajuntament de Balaguer restaurats recentment. La selecció aplegarà, entre altres, els pergamins amb segell que es conserven de l'antic comtat d'Urgell.

Projecte didàctic de recerca per als alumnes de 4t d'ESO

L'Arxiu Comarcal de la Noguera i el Col·legi Ntra. Sra. del Carme de Balaguer, han organitzat conjuntament el projecte de recerca "Història gràfica de Balaguer" per als alumnes de 4t d'ESO. L'objectiu d'aquest projecte és que els alumnes s'iniciïn en la recerca històrica utilitzant fonts gràfiques i, així mateix, coneguin les institucions d'arxiu com els equipaments encarregats de custodiar, protegir i difondre el patrimoni documental.

Aquest projecte de recerca històrica tindrà la durada del curs acadèmic i hi participaran 50 alumnes que, distribuïts en 10 grups, aniran rotant setmanalment en les diferents activitats que s'impartiran a l'Arxiu Comarcal i al Col·legi.

Catalogació i consulta digital del fons de l'orde dels canonges premonstratencs de Santa Maria de Bellpuig de les Avellanes

El nou programari GIAC ha permès la consulta del catàleg del fons de l'Ordre dels canonges premonstratencs de Santa Maria de Bellpuig de les Avellanes, així com de 6.475 imatges digitals corresponents a 77 pergamins i a 5 cartularis de l'antic monestir. Aquests cartularis van ser elaborats durant el segle XVIII per l'Escola Històrica de Bellpuig de les Avellanes sota la direcció del pare Jaume Caresmar i Alemany.

La documentació fa referència essencialment a l'administració del patrimoni del monestir i és una de les parts del fons més interessants perquè afecta un vast territori de l'actual comarca de la Noguera. Fa referència a les viles, els cas-

tells i els termes dels llocs de les Avellanés, Almacir, Campvím, Sacardit, Privà, Tartareu, Santa Linya, Almoda, els Arcs i la Torre de Ceró, així com les quadres de Vilamajor, Aguilar i Mont-roig. Altres possessions a destacar són els molins i les sèquies del Cup, del Comte i de Sauló a Balaguer, així com les salines de Camarasa sobre les quals compartien drets amb els ducs de Cardona.

Inventari de fons municipals

S'han acabat els treballs d'inventari dels fons de l'Ajuntament de Montgai, de l'Ajuntament de Camarasa i de l'Ajuntament de Fontllonga, la qual cosa permetrà una millor conservació de la documentació així com la consulta per part dels usuaris.

Aquests fons van ingressar a l'ACN l'any 2008, fruit de la campanya de preservació dels fons documentals de municipis de la comarca (la major part amb menys d'un miler d'habitants) que l'Arxiu Comarcal de la Noguera va iniciar l'any 2006.

Arxiu Comarcal d'Osona

Es restaura una albúmina del segle XIX

Es tracta d'una albúmina de grans dimensions (650 x 550 mm) del segle XIX que reproduïx el plànol del projecte de construcció del canal de Sant Pere de Casseres.

La fotografia estava fragmentada en dues parts i tenia nombroses esquerdes i clivelles horitzontals, a més d'arrugues, brutícia i deformació generalitzada del suport. Per això, s'ha sotmès a un procés de conservació restauració, s'han netejat i tractat les taques, s'ha consolidat i reintegrat el suport en paper japonès, i se li ha donat el retoc cromàtic final.

L'actuació l'ha fet la restauradora d'obra gràfica Cristina Najar de Tona.

Es cataloga i s'informatitza la biblioteca auxiliar

Enguany, el projecte de l'estiu ha estat la catalogació i informatització de la biblioteca auxiliar. Per fer aquest projecte, l'arxiu ha pogut contractar una persona de reforç durant els mesos de juliol i agost a temps complet.

Exposició permanent "Murs del Méder"

El 16 de juliol es va presentar públicament la primera fotografia gegant (4 x 4 m) d'aquest projecte. És una imatge del pont del Remei de Vic captada just en el moment del pas del tren. L'autor és Josep Palmarola (1868-1928), fotògraf vigatà. La reproducció s'ha penjat permanentment en un mur lateral dels contraforts del riu Méder, just al costat del mateix pont. La imatge s'ha imprès sobre una superfície d'alumini raspallat de doble capa que incorpora un tractament antigrafit protector.

El projecte s'ha fet conjuntament amb l'Escola Masferrer de Vic i l'Ajuntament de Vic.

www.vic.cat/mursdelmeder

Les visites guiades a la carta

Enguany s'ha iniciat aquesta activitat que té per finalitat donar a conèixer l'arxiu des de diferents perspectives.

La primera visita guiada a la carta, la del 10 de juliol, fou destinada als alumnes del curs Buscant les nostres arrels: introducció a la genealogia, de la Universitat d'Estiu de Vic. Per aquest grup, es va preparar un recorregut pels fons documentals i d'imatges de l'arxiu d'especial interès per al seu tema d'estudi.

La segona, la del 29 de setembre, es va fer per als alumnes de disseny gràfic de l'Escola d'Arts i Oficis de Vic, un grup de vint nois i noies de divuit anys. La visita es va centrar a promocionar els fons d'arxiu com a element d'inspiració artística.

Jornada sobre "Criteris de conservació en l'ingrés de documentació per a arxius i biblioteques històriques"

Aquesta jornada fou organitzada amb motiu de la Setmana Internacional d'Arxius. L'acte es va desenvolupar en la seu del Consell Comarcal d'Osona i va tenir una assistència de vint-i-cinc persones: arxiviers i arxiveres municipals de la comarca, de la Universitat de Vic, bibliotecaris i bibliotecàries, una conservadora de museu, representants de grups de memòria històrica, col·leccionistes, i altres membres de col·lectius relacionats directament amb el món de l'arxivística.

La jornada fou impartida per la conservadora i restauradora d'obra gràfica Cristina Najar de Tona.

L'arxiu aplica taules d'avaluació documental

L'arxiu ha aplicat les taules d'avaluació documental als fons de documentació administrativa, concretament aplica l'11 TAD.

En total s'han pogut destruir 9,6 metres del fons del Consell Comarcal d'Osona, 21,5 metres del fons de l'Organisme Autònom de Recaptació i 85,3 metres del fons del Departament d'Agricultura, Alimentació i Acció Rural.

Arxiu Municipal de Palafrugell

Digitalització de la premsa local

L'AMP ha coordinat la digitalització del butlletí municipal Can Bech (des del núm. 1, juliol de 1981) i de la premsa local des del juliol del 1882 (inici del setmanari El Palafrugellense) al gener-febrer del 1978 (últim número de la primera època de la Revista de Palafrugell). Des del mes de juliol els exemplars eren consultables als ordi-

nadors de l'Arxiu Municipal i la Biblioteca, i un mes més tard ha estat possible oferir-ne la consulta al web municipal a través del programa Pandora. Els exemplars procedeixen de les col·leccions de l'AMP, de la Biblioteca Municipal i de particulars. Durant l'any 2008 i 2009 s'han digitalitzat un total de 18.117 pàgines, amb un cost de 7.861,42 euros, per part de l'empresa Tecnodoc. Han col·laborat en el projecte l'Institut Municipal de Comunicació i s'ha participat en el programa Empordà Digital.

Ingressos

Cal destacar la donació del fons de la farmàcia Mascort-Llach-Cid, cedit per Mercè Cid Alsius (els documents estan datats entre finals del segle XIX i 1985 i ocupen 4,7 metres lineals), la del llibre d'administració de l'Hospital de Palafrugell (1683-1804), cedit per Pilar Plaja Bruguera, i la de 79 llibres de la biblioteca de l'escriptor palafrugellenc Joan Granés Noguer (1905-1928), quatre articles publicats en la premsa barcelonina que fan referència a la seva trajectòria (1928) i una fotografia de l'escriptor, cedits per Isabel Llamas Granés.

Arxiu Comarcal del Pallars Jussà

Ingressa la documentació del Consell Comarcal del Pallars Jussà

Segons el conveni de gestió de l'Arxiu Comarcal, els primers fons documentals que han d'ingressar a l'arxiu són els del Consell Comarcal i els de l'ajuntament cap de comarca. Per tant, tan bon punt fou inaugurat l'Arxiu Comarcal del Pallars Jussà, el 12 de febrer de 2009, el Consell Comarcal va transferir aproximadament 30 metres lineals de documentació pertanyents a l'antic Consell Comarcal de Muntanya del Pallars Jussà (1985-1987) i la documentació procedent de l'actual Consell Comarcal del Pallars Jussà (1987-1995), que es trobava dipositada provisionalment mentre es feien les obres de construcció de la nova seu del Consell Comarcal i de l'Arxiu Comarcal, als baixos del Museu Comarcal de les Ciències Naturals a Tremp.

Ingressa documentació procedent de l'Ajuntament de Tremp

Durant els mesos de maig a agost, va tenir lloc la transferència a l'arxiu comarcal de la documentació històrica de l'Ajuntament de Tremp. La documentació transferida té un volum aproximat de 190 metres lineals i un abast cronològic que va del segle XII al XX. Cal destacar la magnífica col·lecció de 88 pergamins, totalment restaurats, dels quals hi ha un breu regest a l'abast de l'usuari. El pergami més antic data del 1125, i el més recent, del 1664.

A banda, fou ingressat un conjunt d'unes 5.600

fotografies, la majoria en color i suport paper, datades entre el 1968 i el 2005. Entre aquestes cal esmentar l'interessantíssim fons del fotògraf local Pompeu Molist.

També cal afegir l'ingrés dels diferents fons dels municipis agregats a Tremp com Fígols, Suterranya, Vilamitjana, Espluga de Serra, Sapeira i Palau de Noguera amb un total aproximat d'uns 43 metres lineals.

També ingressaren els fons documentals de catorze cambres agràries locals procedents dels 14 municipis que conformen la comarca. Es tracta d'un total de 28,9 metres lineals de documentació que resta per classificar, inventariar i descriure.

També ha ingressat una col·lecció de premsa local, amb diaris tan importants per a la comarca com *Renovació*, i una col·lecció de revistes com *Lo Raier*, etc.

Ingressa documentació del districte judicial de Tremp

Es va procedir a dipositar un total de 89,5 metres lineals de documentació pertanyent al Jutjat de Primera Instància i Instrucció de Tremp i del Jutjat de Districte de Tremp, documentació electoral de la Junta Electoral de Zona de Tremp i de les eleccions municipals del 2003, amb una cronologia extrema de 1980-2003.

Ingressa el fons notarial de Tremp

Entre els mesos de juliol i agost es va procedir al trasllat de la documentació centenària de l'arxiu notarial de Tremp que aproximadament ocupa uns 66 metres lineals dipositada fins aleshores al dipòsit d'arxiu de l'Ajuntament de Tremp. En concret es tracta d'un total de 816 unitats documentals, la majoria manuals o protocols, esborranys de manual, llibres d'actes, indicadors, capítols matrimonials, testaments, inventaris, encants, concòrdies, llibres especials i divers. La documentació va ser inventariada per Lluïsa Cases i Loscos l'any 1983 al seu "Catàleg de l'Arxiu Notarial de Tremp", de la Fundació Noguera. El treball previ al trasllat i la posterior verificació dels manuals traslladats ha donat origen a una exhaustiva revisió del catàleg. Es tracta, sense cap mena de dubte, del fons més desitjat per la ciutadania de la comarca, tant pel seu abast cronològic (1528-1909) com pel seu valor probatori i testimonial.

Ingressa el fons de la Família Casa Sallent de Vilella (Sarrocà de Bellera)

La família Jordana, Casa Sallent de Vilella, ha cedit en dipòsit a l'Arxiu Comarcal un conjunt de 25 pergamins del segle XVI que, majoritàriament, són documents de compravendes de la família. L'arxiu té la intenció de restaurar aquests documents, de fer-ne la neteja en sec i el planxament, i d'elaborar-ne la transcripció i el regest que apor-

taran noves dades de la família Sallent i de la seva antiga baronia de Bellera.

Pla comarcal de suport a l'educació

Partint de la invitació per part del Servei de Català del Pallars Jussà, de formar part del Pla comarcal de suport a l'educació, l'arxiu ha començat el seu programa de visites. Des de començaments

del curs escolar 2009-2010, són diversos els grups d'alumnes que han gaudit d'una visita guiada a l'Arxiu Comarcal per conèixer-ne l'edifici, les funcions i els fons documentals que s'hi custodien a fi que esdevingui un punt de partida per fer els seus treballs de recerca.

Es digitalitzen documents de les famílies Sullà de Tremp i Dos de Sant Serni

Atès que sovint es fa molt difícil de poder disposar dels documents originals, l'Arxiu Comarcal del Pallars Jussà ha engegat la digitalització de documents dels quals els titulars no en volen fer cessió a la Generalitat. En aquest sentit destaquem la digitalització de dos llibres provinents de la Família Sullà, *Memòries de Joseph Sullà de Sapeira* de l'any 1646, i fotografies antigues de la família Dos de Sant Serni i del poble de Sant Serni.

Arxiu Comarcal del Pla de l'Estany

Acord de reprografia per digitalitzar el llibre de memòries d'un pagès de Sant Esteve de Guialbes

El 29 de maig de 2009 se signà l'acord de reprografia per digitalitzar el llibre de memòries d'un pagès de Sant Esteve de Guialbes (actual municipi de Vilademuls), per tal de ser posada a disposició dels usuaris de l'Arxiu Comarcal. La despesa de digitalització l'ha costejat el propietari. Aquest document s'ha d'emmarcar dins el fenomen de popularització de les memòries i dels llibres de família, que es visqué a Catalunya entre els segles xvii i xviii. Seguint-ne el fil argumental hem deduït que fou escrit entre els anys 1755 i 1761, tot i que dóna dades des de l'any 1640, provinents dels records del pare i avis de l'autor. Ofereix tot un seguit de fets i esdeveniments, relatius als conflictes de la Guerra de Successió, el govern dels Borbó, i com això afectà les terres gironines. Dedicada el gruix de l'obra a fer un retrat de la societat local. Detalla les plagues i els fenòmens meteorològics que afectaren els conreus del poble, i dóna consells d'agricultura.

El manuscrit, en origen, estava format per 380 pàgines numerades, però actualment en té 374. L'estat de conservació és bo, amb lleus mancances que s'han resolt abans de fer-ne la reprografia. Hi havia fulls amb vores arrugades o estripats, i dues pàgines amb gargots infantils. L'actuació de restauració ha consistit a netejar amb aspiradora tota la pols del document, unir les parts estripades amb cinta de reparació, esborrar, en la mesura del possible, els gargots amb goma i confeccionar a mida una carpeta feta amb cartró de conservació.

Exposició "La Vida a Sant Esteve de Banyoles fa Tres-cents Anys"

Entre el 5 de juny i el 30 de setembre l'Arxiu Comarcal va oferir aquesta exposició que feia un recorregut pel monestir banyolí durant el segle xviii. Es va arribar a un acord amb l'Àrea de Promoció Econòmica de l'Ajuntament de Banyoles per obrir al públic les tardes i els caps de setmana, aprofitant l'horari turístic del monestir. El resultat és que hi van venir 752 visitants.

Es va mostrar com era l'edifici del monestir de Sant Esteve i quines dependències hi havia en el segle xviii. Així mateix, es va donar informació provinent de documents, bibliografia i restes arqueològiques, observables actualment. Es van usar tres fonts documentals, el fons de l'Ajuntament de Banyoles, dipositat a l'Arxiu Comarcal, la col·lecció d'imatges del Consell Comarcal del Pla de l'Estany, i el fons del Museu Arqueològic Comarcal de Banyoles.

Visita al monestir de Sant Esteve i a l'Arxiu Comarcal del Pla de l'Estany

És el segon any que s'ofereix aquesta activitat pedagògica. L'estiu passat es va fer del 26 de juny al 10 de setembre, i hi van assistir 132 visitants.

És un recorregut guiat per les dependències del monestir, que s'acaba a l'Arxiu Comarcal, on s'amplia la informació prèviament donada gràcies a la lectura i el comentari de tres documents de l'antiga comunitat. Aquests documents són els únics que es conserven a l'Arxiu, perquè el fons de Sant Esteve de Banyoles es troba repartit entre l'Arxiu de la Corona d'Aragó, l'Arxiu de l'Abadia de Montserrat, l'Arxiu Diocesà de Girona i l'Arxiu Episcopal de Vic. Tot i així, aquests documents són prou significatius perquè es tracta dels llevadors de la Dispensa (el rebost) i de l'Abadia (la casa de l'abat), i un establiment de terres, datats entre els segles xvi-xviii.

La visita al monestir la fa un guia de l'empresa Arqueolític (pagat per l'Àrea de Promoció Econòmica de l'Ajuntament de Banyoles), i l'explicació a l'Arxiu Comarcal la fa la directora o l'arxiver municipal de Banyoles.

Arxiu Comarcal del Priorat

Ingressa el fons municipal de Capçanes

Ha ingressat el fons de l'Ajuntament de Capçanes que té un abast cronològic que s'inicia el 1843 i arriba fins al 1978. Es tracta d'un dels fons municipals més complets de la comarca. Capçanes fins a mitjan segle xix formava part del terme de Tivissa i és vers la dècada de 1840 quan assoleix la independència municipal. La major part de les sèries s'inicien en aquesta data i sembla que no hi ha buits documentals.

També s'ha ingressat altra documentació a la casa de la vila, com part de la documentació de la Cambra Agrària Local de Capçanes. A l'igual que la documentació d'entitats capçanenques ja desaparegudes de finals del segle xix i inicis del segle xx (per exemple, la Sociedad Cultural i Recreativa, l'Asociación de Propietarios del Campo, la Sociedad de Aguas Potables i la Sociedad de Socorros Mutuos San Roque), el volum d'aquesta documentació és petit. També hi trobem el fons de la Prefectura Local del Movimiento de Capçanes. La documentació ingressada ocupa, aproximadament, uns 30 metres lineals.

Ingressa el fons del Celler Cooperatiu del Molar

El Celler Cooperatiu El Molar SCCL, anteriorment denominat Cooperativa Agrícola del Molar, va ser fundat l'any 1949. Abans en la població hi havia hagut un sindicat agrícola. Es tracta d'un dels cellers de poble de més recent creació, ja que l'a-

gricoltura era subsidiària de la mineria. La documentació del celler cooperatiu ocupa uns 7 metres lineals. L'abast cronològic s'inicia el 1949 i abasta fins al 1990.

Es tracta d'un fons molt complet. Totes les sèries documentals estan senceres. La documentació es compon de llibres d'actes de l'assemblea general i de la junta rectora, llibres de caixa, llibres diaris, llibres majors, llibres del celler, correspondència, etc. La major part de la documentació és de tipus econòmic. Cal dir que s'ha mantingut l'ordre d'arxivatge de la documentació tal i com estava en les dependències de la cooperativa.

Ingressen els fons de la Cooperativa Obrera El Porvenir, L'Ateneu Bisbalenc i la Cooperativa de Consum de la Vilella Baixa

Ha ingressat documentació de la Cooperativa Obrera El Porvenir. Aquests documents foren recollits per un soci al principi de la democràcia ja que l'entitat, marcadament d'esquerres, fou dissolta el 1939 i l'edifici venut posteriorment. Es tracta, per tant, d'una documentació fragmentària que ocupa 0,2 metres lineals i que té un abast cronològic que s'inicia el 1919 fins al 1938. És una documentació important per a l'estudi d'una cooperativa de consum que els documents existents permeten resseguir.

El fons de l'Ateneu Bisbalenc s'inicia el 1950 i abasta fins al 2000. Ocupa 2,5 metres lineals. L'entitat fou creada el 1917, però durant la Guerra Civil la seva seu social fou destruïda per una bomba i la documentació es perdé. Posteriorment, l'entitat va passar a mans d'Educación y Descanso fins que el 1950 retornà als antics socis. La seva documentació permet resseguir els actes culturals fets a la Bisbal de Falset durant aquests anys.

El fons de la Cooperativa de Consum de la Vilella Baixa s'inicia el 1938 i va fins al 1999; ocupa 1,6 metres lineals. La Cooperativa de Consum va ser creada el 1907 i fins al 1936 va ser una entitat independent. Aquell any es va unir a la Societat Agrícola La Renaixença i el Sindicat Agrícola de la mateixa població. Va estar unida al sindicat/cooperativa fins al 1959, quan es va constituir un altre cop en entitat independent, i recollí la documentació de quan estava unida a la cooperativa com a secció. De documentació anterior al 1936 en resta molt poca i se'n desconeix la localització.

Conferència: "A la guerra es canta molt"

El 24 d'octubre es va fer a la sala d'actes de l'arxiu la conferència "A la guerra es canta molt", a càrrec de Salvador Palomar. L'acte fou organitzat conjuntament per l'arxiu i l'associació cultural Carrutxa. La xerrada serví per presentar diferents cançons relacionades amb la Guerra Civil recollides a partir de la memòria oral. A banda de les

cançons i els himnes oficials, la situació bèl·lica motivà l'aparició de cançonetes i corrandes compostes per civils i soldats.

Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre

L'Arxiu Comarcal ingressa i porta a terme el tractament arxivístic del fons de la Cooperativa de Móra la Nova (1954- 1998)

L'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre va poder disposar, entre els mesos d'agost i octubre, de l'estudiant de l'Escola Superior d'Arxivística i Gestió Documental (ESAGED) Margarita Vidal Canalda, la qual hi va fer un pràcticum de 150 hores per fer el tractament arxivístic del fons de la Cooperativa Agrícola de Móra la Nova.

La documentació de la cooperativa va ser transferida a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre en un únic ingrés, el 13 de març de 2009. El volum inicial de la documentació transferida era de 36 caps de trasllat, tot i que un cop el personal de l'Arxiu va haver portat a terme el tractament arxivístic, es va veure reduït a 6,5 metres lineals, amb un total de 62 caps i 29 plànols, que sumen 350 unitats documentals.

L'inici de l'activitat de l'empresa es remunta a l'any 1954, tot i que apareix poca documentació dels primers anys de la seva actuació i hi predomina la del període 1960-1997. L'estat d'organització del fons abans del seu ingrés a l'Arxiu era acceptable, tot i que algunes sèries apareixien força disgregades.

El personal de l'Arxiu va revisar tota la documentació de forma acurada, a més de netejar-la de grapes i clips abans de passar a l'elaboració del quadre de classificació del fons, el qual recull les activitats i funcions que l'empresa ha desenvolupat en l'exercici de les activitats que li són pròpies, a més de ser l'instrument que ens permetrà recuperar la documentació del fons amb rapidesa. Un cop classificada la documentació, es van introduir les unitats documentals del fons al Gestor Integral d'Arxius (GIAC) i s'hi va assignar la signatura topogràfica per instal·lar-les, definitivament, als dipòsits de l'Arxiu.

Les peticions de consulta del fons seran gestionades a través de la secretaria de la cooperativa, la qual hi donarà el vistiplau, tot i que ja es pot accedir a la seva descripció a través del cercador de fons i documents de la Xarxa d'Arxius Comarcals.

L'Arxiu Comarcal finalitza el tractament arxivístic del fons de la Prefectura Local del Movimiento de la Serra d'Almos

L'Arxiu Comarcal ha finalitzat el tractament arxivístic del fons de la Prefectura Local del Movimiento de la Serra d'Almos. A la documentació, que va ingressar a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre el 7 de juliol de 2008, li correspon

el codi de fons número 30 del centre. La documentació, que té un volum d'1,2 metres lineals, ingressà conjuntament amb la de l'Ajuntament de la Serra d'Almos.

En acabar-se la Guerra Civil, a cada localitat de l'Estat espanyol s'hi va crear una Prefectura Local del Movimiento, institució del partit únic creada per exercir un rígid control de la vida social i política dels municipis i per combatre qualsevol indici de desafecció amb la nova autoritat militar. A la Serra d'Almos, tot i tractar-se d'una pedania de Tivissa, també s'hi va formar una Prefectura Local per dur a terme el control anteriorment esmentat i per organitzar i desenvolupar activitats que exaltesin els valors del règim establert. Dintre el seu organigrama hi trobem diverses seccions (femenina, masculina o joventuts) que pretenen, finalment, enquadrar la totalitat de la població sota el paraigua ideològic del franquisme. El fons és un testimoni interessant per poder estudiar el control ideològic, polític i social al qual fou sotmesa la població espanyola de postguerra i, pel que fa al nostre cas, com es desenvolupà a la Serra d'Almos.

Es tracta d'un fons amb mancances documentals, especialment entre el 1939 i el 1944 i des de finals dels anys 60 fins al 1975. Les sèries més completes són la de correspondència d'entrada, força íntegra entre el 1944 i el 1965, i les actes, que des del 1949 fins l'any 70 presenten una certa continuïtat, tot i que trobem un parell de buits cronològics entre els anys 1956-1960 i 1963-1967.

Se signa el contracte de cessió en dipòsit del fons documental de l'Ajuntament de Tivissa (1904-1979)

El passat dijous 15 d'octubre, a la seu de l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre, se signà el contracte de cessió en dipòsit del fons documental de l'Ajuntament de Tivissa a la Generalitat de Catalunya perquè sigui custodiat a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre. La signatura del contracte anà a càrrec del president del Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre, Bernat Pellisa Sabaté, en virtut de l'autorització del director general del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya, i Jordi Jardí Pinyol, alcalde de Tivissa, en virtut de l'acord del Ple municipal de Tivissa del 28 de desembre de 2008.

El fons està format per la documentació emana da per l'activitat del consistori de Tivissa entre el 1904 i el 2009, tot i que l'Arxiu tan sols custodiarà la documentació fins al 1979, tal i com estipula el contracte de cessió. Tot i que el fons s'inicia el 1904, cal ressenyar que no hi trobem la documentació d'una forma seriada i contínua fins a l'any 1936. A partir d'aquesta data la documentació es presenta força contínua, i esdevé un testimoni important de les funcions dutes a terme per l'Ajuntament en el desenvolupament de les activitats que li són pròpies, com ara les

decisiones del Ple, el planejament urbanístic, el cobrament d'impostos, els allistaments militars o la gestió dels ingressos municipals, entre d'altres.

L'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre ja ha ingressat 20 metres lineals de documentació municipal de Tivissa, i està portant a terme el seu tractament arxivístic. Contribueix decisivament a aquesta intervenció la subvenció de 6.000 euros que anualment rep el Consell Comarcal de la Ribera d'Ebre de la Diputació de Tarragona per tal d'inventariar els fons municipals de la comarca a través de l'Arxiu, servei al qual ja s'han acollit, a més de Tivissa, els ajuntaments de la Torre de l'Espanyol i Benissanet.

Exposició "Una Mostra de Documents de la Torre de l'Espanyol"

El passat 10 de setembre la Sala d'Actes de l'Ajuntament de la Torre de l'Espanyol acollí la inauguració de l'exposició "Una mostra de documents de la Torre de l'Espanyol". L'exposició va estar oberta els dies 11, 12 i 13 de setembre a la Sala d'Actes de l'Ajuntament i es va poder visitar a posteriori a la Sala Polivalent de l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre.

L'exposició s'elaborà a partir de la tria de diversos documents del fons municipal de la Torre de l'Espanyol, dipositat a l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre des del 2008, el qual s'inicia, amb importants buits documentals, el 1575. La documentació del fons conservada entre el 1575 i el primer terç del segle xx és esparsa, tot i que partir de l'última data esmentada té molt pocs buits cronològics, per la qual cosa esdevé un interessant testimoni per aprofundir en les activitats del consistori municipal, especialment durant el segle xx.

Els documents seleccionats per a la mostra comprenen una cronologia àmplia, que va des d'una relació feta vora el 1701 dels capítols establerts el 1331 pel bisbe de Tortosa amb la Universitat de la Torre, per crear una parròquia pròpia desvinculada del municipi d'Ascó, fins a documents referents al pas de refugiats de guerra espanyols durant la Guerra Civil pel municipi de la Torre, passant per un inventari dels béns municipals i l'ús que se'n fa, del 1770, o un document del 1926 on es constitueix la Comissió Executiva que ha de formular les ordenances i reglaments que regiran la Comunitat de Regants del Pantà del Montsant, entre d'altres.

L'exposició, a més de mostrar als ciutadans de la comarca alguns dels documents més curiosos del fons municipal de la Torre de l'Espanyol, tanca el procés de tractament del fons iniciat per l'Arxiu Comarcal de la Ribera d'Ebre l'any 2008, ja que al tractament i l'organització de la documentació s'hi suma la difusió a la ciutadania a través d'aquesta mostra.

Arxiu Comarcal del Ripollès

Participació en la Setmana Internacional dels Arxius

La Subdirecció General d'Arxius i Gestió Documental del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació ha establert, al voltant del dia 9 de juny, la Setmana Internacional dels Arxius amb la voluntat de programar tot un seguit d'activitats arreu del país, amb la intenció d'apropar els centres d'arxiu a la ciutadania i, també, ensenyar les tasques i feines fetes durant els últims anys. En definitiva: l'objectiu és obrir els arxius a la societat. L'Arxiu Comarcal del Ripollès va adherir-se a aquesta iniciativa amb dues visites guiades i una exposició de tots els documents que s'han restaurat des que l'any 2001 va inaugurar-se el centre. Les visites guiades, d'una hora de durada, es van fer els dies 10 i 12 de juny, a les 7 de la tarda i a la 1 del migdia, respectivament. L'exposició va romandre instal·lada a la sala de consulta de l'Arxiu Comarcal els dies 10 de juny, de 5 a 7 de la tarda, i els dies 11 i 12 de juny, de les 9 del matí a la 1 del migdia.

Exposició: "Detalls de Romànic. 40 Anys d'una Excursió pel Romànic del Ripollès"

El divendres 4 de setembre de 2009 va inaugurar-se a Ripoll l'exposició "Detalls de Romànic. 40 Anys d'una Excursió pel Romànic del Ripollès". Aquesta mostra ha estat organitzada per l'Arxiu Comarcal del Ripollès (ACRI) amb la col·laboració de l'Ajuntament de Ripoll, el Consell Comarcal del Ripollès i la Subdirecció General d'Arxius i Gestió Documental. L'exposició consisteix en la reproducció en gran format d'una selecció de les imatges que Salvador Alimbau i Marquès, publicista i fotògraf de renom, va dipositar a l'Arxiu Comarcal del Ripollès. Es van escollir, principalment, uns pocs exemples d'una sèrie duta a terme, just fa quaranta anys, amb motiu d'una excursió feta per Alimbau i els seus amics ripollesos des de Ripoll a Cuixà. L'exposició defuig una aglomeració de reproduccions, com si es tractés d'un inventari del romànic al Ripollès: s'han escollit només 10 fotografies i s'han reproduït en gran format, amb la voluntat que l'observador pugui accedir a detalls i textures que sovint són difícils de percebre amb una còpia convencional. Després de Ripoll, l'exposició ha estat instal·lada, durant el mes d'octubre, al claustre del monestir de Sant Joan de les Abadesses.

La història de Vallfogona de Ripollès dins el Ducat d'Híxar

En el marc de les Jornades Europees de Patrimoni 2009, l'Ajuntament de Vallfogona de Ripollès i l'Arxiu Comarcal del Ripollès van organitzar, el passat 26 de setembre, una sessió de treball per tractar de les jurisdiccions senyorials d'aquest municipi del Ripollès. Amb aquest objectiu es va

fer una jornada d'intercanvi d'experiències dedicada a la difusió i el coneixement dels fons documentals d'aquest municipi de la comarca del Ripollès que es conserven a l'Arxiu Ducal d'Híxar i a l'Arxiu Comarcal del Ripollès.

Pantocràtor de Ripoll: la portada del monestir de Santa Maria

El passat dia 26 de setembre es va presentar el llibre *Pantocràtor de Ripoll*, un magnífic recull documental i gràfic d'un dels elements artístics cabdals del romànic europeu: la portada de Ripoll. El llibre, de gran qualitat gràfica, és fruit d'anys de feina dels seus autors a l'Arxiu Comarcal del Ripollès, entre molts altres centres, i es nodreix, d'una forma prou destacada, dels fons d'imatges conservats a l'Arxiu Comarcal del Ripollès.

Arxiu Comarcal de la Selva

Ingressa el fons de l'Ajuntament de Breda

Aquest municipi selvatà de 4.000 habitants, situat a la falda del Montseny, ha decidit fer un dipòsit de la seva documentació a l'Arxiu Comarcal. La tramesa es preveu que la compondran 934 capsos i es tracta de documentació compresa entre els anys 1633 i 1980. Els documents més antics no són, però, municipals, ja que procedeixen del monestir benedictí de Sant Salvador de Breda. Properament es procedirà a redactar i a signar el conveni de cessió en virtut del qual l'ACSE assumirà la custòdia d'aquesta documentació i en farà l'instrument de descripció corresponent.

Trobada d'entitats locals de cultura i patrimoni de la Selva i presentació de la Beca de Recerca La Selva

Es tracta de la segona trobada d'entitats vinculades a la cultura i el patrimoni de la comarca selvatana convocades pel Consell Comarcal i, en aquesta ocasió, també per l'Ajuntament de Tossa de Mar. Les trobades les organitzen conjuntament el Centre d'Estudis Selvatans i l'Arxiu Comarcal de la Selva, i s'ofereix a les entitats la possibilitat de presentar els treballs de recerca i estudi que tinguin en curs o que hagin finalitzat recentment. Durant la jornada es presenta també el treball guanyador de la Beca de Recerca La Selva, en aquest cas el treball de Joaquim Alvarado *El negoci del suro a la comarca de la Selva*, i es proclama el guanyador de l'edició en curs, que per al 2009 ha estat la proposta de Pablo de la Fuente *Història militar de la Guerra Civil a la comarca de la Selva*. Patrimoni i memòria republicana. La Trobada es va fer al mes d'abril passat a la Casa de Cultura de Tossa de Mar.

Arxiu Històric de Tarragona

Posada en marxa del seminari: El Servei Didàctic de l'Arxiu Històric de Tarragona. Elaboració de materials i propostes de dinamització

Fruit de la col·laboració entre els Serveis Territorials del Departament d'Educació a Tarragona i l'Arxiu Històric de Tarragona, i amb el suport dels Serveis Territorials del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació a Tarragona, el passat dia 23 d'octubre va iniciar la seva tasca el Seminari Servei Didàctic de l'Arxiu Històric de Tarragona. Elaboració de materials i propostes de dinamització.

L'objectiu de la creació d'aquest grup de treball és aconseguir millorar genèricament els canals de col·laboració entre el Servei Didàctic de l'Arxiu Històric de Tarragona i les escoles i instituts de primària i secundària del Tarragonès i de la demarcació de Tarragona en general, atenent l'àmbit documental de l'AHT.

L'activitat actual del Servei Didàctic de l'AHT consisteix en l'edició periòdica de materials didàctics i, molt principalment, en la preparació i assistència de visites d'alumnes de secundària i universitaris a les instal·lacions de l'Arxiu. En aquest sentit, el treball dels membres del Seminari haurà de permetre avançar en l'elaboració de nous materials i, de manera especial, en la millora dels canals de comunicació i col·laboració amb el professorat de primària i secundària.

La implicació del Departament d'Educació es concreta en l'ofertament al seu personal docent de la possibilitat d'incorporar-se a aquest Seminari, a través del Pla de Formació de Zona (PZF) del Tarragonès per al curs 2009-2010, així com en la designació d'un professor de secundària que actua com a coordinador.

A la sessió inaugural del Seminari hi va assistir Maria Calzada Olivella, mestra de secundària i especialista en l'estudi dels serveis didàctics dels arxius, que va exposar una perspectiva global de la didàctica des dels arxius i va marcar les línies de treball a seguir i els possibles objectius a assolir. A partir d'ara el grup anirà treballant amb dinàmica pròpia, per tal d'avançar en el funcionament del servei didàctic de l'AHT.

Acaben les obres de millora de les instal·lacions de l'Arxiu Històric de Tarragona iniciades l'any 2008

Després de gairebé un any, les obres d'instal·lació del nou sistema de climatització de l'AHT han finalitzat; recordem que aquesta actuació ha comportat la climatització no tan sols dels espais de treball del centre, sinó també dels dipòsits documentals, així com l'ampliació de la instal·lació elèctrica de baixa tensió.

La millora en les condicions de treball dels usuaris de l'arxiu i del propi personal del centre ha

estat notòria, i cal valorar també molt positivament el fet que, a partir d'ara, les oscil·lacions tèrmiques dels dipòsits documentals es minimitzaran, amb el que això significa de cara a una més adequada preservació dels fons documentals.

L'AHT s'acull al Plan GIEC 2009 impulsat pel Ministeri de Cultura

L'Arxiu Històric de Tarragona s'ha acollit al *Plan de Inversiones para la mejora de la accesibilidad, los servicios básicos y las dotaciones tecnológicas de la red de museos, archivos y bibliotecas de titularidad estatal*, altrament conegut com a Plan GIEC 2009 i impulsat pel Ministeri de Cultura.

Gràcies a aquest pla, l'AHT ha pogut fer actuacions de notable transcendència, com són el canvi de la totalitat de finestres de la segona planta, originàriament de fusteria de ferro i vidre simple i que a partir d'ara ja són d'alumini i doble vidre amb cambra d'aire, tot i que en el dipòsit destinat a acollir el material audiovisual s'hi ha instal·lat un vidre especial amb filtre de raigs UV per protegir millor el material que conté. Aquesta actuació potencia l'eficàcia del nou sistema de climatització, atès que constitueix un millor aïllament de l'exterior i, per tant, afavoreix sense dubte de manera substancial l'eficiència energètica de l'immoble que allotja l'arxiu. Paral·lelament s'han fet també altres treballs menors d'arranjament i substitució d'elements diversos. Finalment, s'ha demanat també la incorporació d'alguns equipaments tècnics i de mobiliari.

Incorporació de la documentació digitalitzada de l'AHT al repositori del CESCA

Des del mes de setembre l'AHT està organitzant tots els seus fitxers digitals, per tal de poder controlar-los dins la documentació de la Xarxa d'Arxius Comarcals (XAC) i carregar-los al repositori segur del Centre de Supercomputació de Catalunya (CESCA, amb seu a Barcelona). Corresponen a 46 fons, amb carpetes adaptades a la descripció multinivell de la NODAC i es troben en els suports següents: CD, DVD i discos durs, amb varietat de marques i models, així com de connectors: USB (1.0 o 2.0), ATA o Fire Wire 800 o 400; volums: 250, 320 o 500 GB o 1 TB i velocitats de rotació com a lectors: 5.400 o 7.200 rpm, que alhora requereixen un emmagatzematge propi. Quant a formats –alguns fons disposen de màster i còpia de seguretat en TIFF–, fins al moment se'n destrien 30 dels reconeguts com de conservació (TIFF), a més de 19 de JPG, 1 de mapa de bits i 5 d'AIFF (àudio). El volum total aproximat és de 6.878,49 GB i 470.651 fitxers de conservació.

La preservació d'aquest volum digital en el repositori segur és un pas endavant de gran importància en la gestió de la documentació digital de l'AHT. En els propers mesos està previst que la totalitat dels fitxers digitals de l'arxiu si-

guin carregats al CESCO, un procés que tindrà continuïtat a mesura que avanci la digitalització de fons.

La I Jornada d'Arxius dels Consells Comarcals de Catalunya

El dia 29 d'octubre es va fer a Terrassa la I Jornada d'Arxius dels Consells Comarcals de Catalunya, amb l'objectiu de posar en comú les problemàtiques a les quals s'han d'enfrontar els professionals responsables de vetllar per la documentació dels consells i poder emprar les eines adients per unificar criteris a l'hora de tractar la documentació que es genera.

L'Arxiu Històric de Tarragona va participar-hi amb la ponència *Definició del perfil competencial del responsable de la gestió documental als consells comarcals*, que va anar a càrrec de l'arxivera del Consell Comarcal del Tarragonès, Araceli García. En aquesta intervenció es van exposar les funcions i competències de l'arxiver en els consells comarcals de Catalunya. Així mateix, a través d'una enquesta als arxius que integren la Xarxa d'Arxius Comarcals (XAC), es va oferir una aproximació a l'actual situació professional dels responsables dels arxius dels consells comarcals catalans.

Arxiu del Port de Tarragona

L'inventari del fons històric de la Capitania Marítima de Tarragona a la web del Port de Tarragona

El 26 de novembre de 2008 es va signar el conveni de cessió de documentació històrica de la Capitania Marítima de Tarragona a l'Arxiu del Port de Tarragona.

El gruix de la documentació ingressada el formaven, principalment, els rols de despatx i dotació, però també llicències de pesca i fulls d'assentament de vaixells des del 1859 fins al 1998. Després de l'ordenació i la classificació, els tècnics de l'Arxiu del Port han elaborat un inventari que podrà consultar tot aquell que hi estigui interessat, a través de la pàgina web del Port de Tarragona, si es clica a www.porttarragona.cat/ca/port-i-ciutat/serveis-menu/arxiu-portmenu.html

El rol de despatx és un procediment administratiu que duen a terme les capitanies marítimes per comprovar que vaixells i embarcacions civils compleixen els requisits exigits per la normativa legal i les autoritzacions necessàries per dedicar-se a l'activitat que declaren.

La informació que contenen aquests llibres és molt variada ja que hi consten, tant les característiques tècniques de l'embarcació (any de construcció i lloc, nom del constructor...), com les del propietari, els possibles canvis de nom que hagi sofert, la llista de la tripulació i el càrrec que ocu-

pen a bord, així com altres dades significatives com el certificat de navegabilitat.

Un total de 922 embarcacions referenciades, algunes amb fotografia inclosa, la major part de les quals dedicades a la pesca (llista 3a), amb tota la informació abans esmentada, que permet que ens fem una idea de la importància que ha tingut aquesta activitat econòmica a la nostra costa.

IV Jornades Tècniques d'Arxius Portuaris

Els dies 11 i 12 de novembre de 2009 es van fer les IV Jornades Tècniques d'Arxius Portuaris, organitzades per l'Autoritat Portuària de la Corunya. Les anteriors edicions d'aquestes jornades havien anat a càrrec dels ports de Huelva (2004), Tarragona (2005) i Gijón (2007).

L'objectiu d'aquest esdeveniment era reunir els responsables dels arxius dels ports d'interès general per tal que intercanviïn experiències i obtinguin coneixements per desenvolupar millor la tasca que tenen encomanada.

Hi varen intervenir, entre d'altres, Gabriel Quiroga Barro, subdirector general d'Arxius i Museus de la Xunta de Galícia; Maria de la O Suárez Rodríguez, arxivera de l'Ajuntament de la Corunya; Mari Carmen Prieto Ramos, directora de l'Arquivo do Reino de Galícia i Ana María Mojarro Bayo, arxivera del Port de Huelva.

Arxiu Municipal Administratiu de Terrassa

Terrassa: territori postal. Les targetes postals terrassenques (1900-1920)

Aquest estudi neix de la col·laboració entre diferents arxius (municipals i privats), investigadors del centre d'Estudis Històrics de Terrassa i algun col·leccionista propietari de la majoria de les targetes postals que es presenten en aquest catàleg. L'Arxiu Municipal ha fet la tasca de coordinació i edició de la publicació.

Els autors d'aquest treball es van trobar inicialment per fer un estudi dels primers fotògrafs que van treballar a la ciutat de Terrassa i poc a poc van anar descobrint el món de les targetes postals. De tot plegat n'ha sortit una exposició amb totes les targetes originals que es conserven a Terrassa i el catàleg que ara us presentem, un nou número de la col·lecció Joan Arnella, que és l'eina de difusió de l'Arxiu Municipal de Terrassa.

Formació en matèria de gestió documental a l'Ajuntament de Terrassa

Des de l'abril del 2008, l'Arxiu Municipal Administratiu de Terrassa juntament amb el Servei de Sistemes de la Informació, està portant a terme un interessant projecte per organitzar les unitats de xarxa compartides de l'Ajuntament segons el quadre de classificació corporatiu. El Quadre de classificació de l'Ajuntament de Terrassa el va

aprovar la Junta de Govern al desembre del 2008, amb el Manual de Gestió Documental corporatiu, i va ser l'inici d'aquest projecte.

El projecte el lidera l'Arxiu Municipal, i actualment ja s'ha implantat a diferents serveis municipals, amb un èxit considerable. Els serveis on s'ha implantat són: Servei d'Innovació i Promoció de la Ciutat (empresa municipal amb més de 80 treballadors), Recursos Humans, Logística i Sistemes d'Informació, Contractació, Padró Municipal d'Habitants i Secretaria General. Els principals objectius del projecte s'han cobert amb bones perspectives de continuïtat per a l'any 2010, any en el qual hem previst d'implantar l'eina de gestió documental.

Arxiu Municipal de Torredembarra

L'arxiu edita les cartes d'un americano de Torredembarra trobades a Matanzas (Cuba)

El passat 17 d'octubre l'AMTO va presentar el llibre *Epistolari de Jaume Badia. El pensament bancari en el segle XIX*, de Yolanda Blasco, prologat per Francesc Cabana. El protagonista de l'estudi, Jaume Badia i Padrines (Torredembarra, 1796 - Barcelona, 1863), va ser el primer administrador del Banc de Barcelona i també va exercir diversos càrrecs polítics. A principis del segle XIX va anar a comerciar a Cuba, on va rebre l'encàrrec d'entendre i explicar com funcionaven els bancs als Estats Units i s'hi traslladà uns anys. En aquesta obra, a més de l'estudi de l'autora, es recopilen les cartes que Badia va escriure a la premsa cubana sobre aquest tema i que són una important mostra del pensament bancari i la teoria financera del segle XIX.

Aquest llibre enceta la col·lecció "Investiga" que pretén donar suport a la publicació dels treballs de recerca que es considerin interessants.

Arxiu Comarcal del Vallès Oriental

Ingressa el fons municipal de Bigues i Riells

El passat 29 de setembre van ser dipositats al nostre arxiu 102 metres lineals de documents (1.025 caps) de l'Ajuntament de Bigues i Riells, en virtut del contracte de dipòsit signat entre el Consell Comarcal i aquest consistori vallesà. El fons ingressat correspon a una part de l'arxiu municipal i són documents que van del 1886 al 2000. Es troben ja perfectament encapsats i inventariats.

Un nou manuscrit: el capbreu de Rosanes (la Garriga)

Recentment ha estat dipositat a l'ACVO un manuscrit titulat *Capbreu de Rosanes*, datat el 1593. Es tracta d'un volum de 48 folis de paper, amb tapes de pergami i que conté la còpia notarial del capbreu de 1533 de la casa forta o domus de Rosanes, a l'actual terme de la Garriga. Va ser dipositat per la Direcció General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya i passa a enriquir la nostra col·lecció de documents i manuscrits.

Transferència dels Jutjats de Granollers

Amb motiu del trasllat al nou edifici dels Jutjats de Granollers al juny de 2009, l'arxiviera responsable d'aquest organisme va trobar més documentació que ha estat dipositada a l'Arxiu Comarcal. En concret parlem de 120 caixes (12 metres lineals) d'expedients judicials que van del 1964 al 1990. Cal dir que la nova seu dels Jutjats situada al carrer Josep Umbert conté un espai adequat per a Arxiu Central Administratiu i que es resol així el greu problema d'espai que hi havia al vell edifici de l'Avinguda del Parc.

Nous ingressos de l'Ajuntament d'Aiguafreda

Des de l'estiu i fins a finals d'octubre l'Ajuntament d'Aiguafreda ha anat fent noves transferències de documentació en compliment del contracte de dipòsit. En aquest període han estat dipositats a l'ACVO uns 100 metres lineals més de documents dels anys 1850-2003. Ara es troben en fase de classificació i descripció.

Rerefons

Actuacions de la Secció d'Arxius Notarials de l'ICA (ICA/SAN) al Congrés Internacional de Kuala Lumpur (juliol de 2008) i a Brussel·les (maig de 2009).

Pere Puig i Ustrell, membre del Comitè Director de la Secció d'Arxius Notarials

La Secció d'Arxius Notarials del Consell Internacional d'Arxius (ICA/SAN) es constituí provisionalment a l'Assemblea General de l'ICA feta a Viena el 2004 i oficialment per acord del Comitè Executiu de l'ICA (abril de 2008) i aprovació de l'Assemblea General feta a Kuala Lumpur el juliol de 2008.

Amb renovada energia, el Comitè director de la Secció ha fet una nova reunió de treball, en aquesta ocasió als Archives Générales du Royaume, a Brussel·les, el dia 4 de maig de 2009. S'hi convidà diversos arxivers d'arreu del món interessats a participar a la feina i així vàrem comptar amb la participació d'una arxivera del Centre d'Archives del Quebec i una altra de la Koninklijke Notariële Boreopsorganisatie dels Països Baixos.

A la reunió es va valorar la participació al Congrés Internacional d'Arxius de Kuala Lumpur, en el qual es va aprovar l'acceptació de la Secció d'Arxius Notarials com a Secció plena i permanent. De tota manera, per aconseguir dret de vot a l'ICA, la Secció haurà d'incorporar nous membres de diferents zones, especialment de l'Amèrica del Sud. Estan en curs diversos contactes amb arxius notarials d'aquest continent i se n'emprenen d'altres per aconseguir nous membres d'Amèrica Central, Europa de l'Est i Àfrica. Segons dades de la Union Internationale du Notariat Latin, 76 països i el 66 % de la població mundial tenen notariat.

Al mateix congrés la Secció va organitzar

una taula rodona sobre "Arxius dels notaris a tot el món: quins reptes per a quin futur?", feta el 23 de juliol, amb un debat sobre tres temes: compartir les fonts i el coneixement històric, arxius notarials i seguretat jurídica dels ciutadans i, en tercer lloc, l'autenticitat dels documents notarials en format electrònic. En el context de la taula rodona es va presentar el programa de digitalització de fons notarials de l'Arquivo Historico de la Universitat de Santiago de Compostel·la, el de l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona i el projecte Archivio Storico Multimediale del Mediterraneo promogut per l'Archivio di Stato de Gènova.

A continuació, a la reunió de Brussel·les es va fer una darrera revisió del projecte d'estatuts de la Secció per tal de tramitar-ne la formalització. Pel que fa als treballs en curs, es van acordar diverses actuacions per tal de difondre l'enquesta sobre la realitat i les condicions dels arxius notarials de tot el món i la petició d'informació per a la bibliografia internacional d'arxivística notarial que s'està recopilant. Un dels mitjans serà la difusió mitjançant l'espai web de l'ICA, però s'emprèn també una actuació directa i l'establiment de contactes concrets a fi d'aconseguir informació de diferents països.

Entre d'altres qüestions, es planteja el fet que els fons notarials comprenen també fons d'altres institucions jurídiques, sobretot judicials, però també municipals, baro-

nials i d'altres, normalment perquè el notari feia d'escrivà d'aquestes institucions. Particularment, els fons històrics judicials de Quebec estan integrats als fons notarials. Acabada la reunió es van visitar els Archives Générales du Royaume i especialment la nova sala de consulta que s'està acabant de construir (amb els diferents elements de comoditat dels usuaris, de seguretat i control de les consultes, d'equipaments, etc.), el laboratori de restauració de documents i els dipòsits.

L'endemà, dia 5 de maig, es va fer la Jornada d'Estudi Notariat i Arxius a la Bibliothèque Royale Albert I de Brussel·les, en ocasió del desè aniversari de la nova llei notarial de Bèlgica. Al matí s'hi presentaren, en francès o en flamenc, ponències sobre les conseqüències i l'estat d'aplicació de la nova llei belga, el balanç de la recollida de fons pels arxius, l'arxivament de documents electrònics i la conservació material dels fons.

A la tarda, la presidenta de la Secció ICA/SAN, Paola Caroli, explicà la realitat i els

projectes de treball d'aquesta Secció. El vicepresident Michel Oosterbosch presentà una visió general dels fons notarials que s'hi conserven, a partir de la informació aconseguida per la Secció, i féu referència als importants fons medievals que es conserven a Catalunya. Françoise Limon-Bonnet, directora del Minutier Central de París i secretària de la Secció, presentà la realitat i els projectes de l'arxiu que dirigeix, amb una atenció especial als treballs de descripció normalitzada i la progressiva difusió en línia dels documents.

La jornada acabà amb ponències sobre la importància dels arxius notarials per a la recerca històrica i sobre experiències en arxius notarials belgues.

La reunió de Brussel·les va ser positiva i molt convenient per impulsar els projectes en curs i conèixer els arxius notarials de diferents països. L'acceptació com a Secció permanent de l'ICA representa un objectiu assolit i l'obertura d'una nova etapa per al seu desenvolupament.

XAC_PREMSA: una eina de difusió de la premsa digitalitzada de la Xarxa d'Arxius Comarcals

Enric Cobo Barri, cap del Servei de Coordinació General d'Arxius

En un context d'acceleració dels projectes tecnològics relacionats amb els arxius i en una societat que demana constants adaptacions per afavorir l'accés a la cultura i al patrimoni documental en particular, des de la Subdirecció General d'Arxius i Gestió Documental (SGAIGD) s'estan activant diferents línies d'actuació. El repositori segur per a la documentació digitalitzada, el portal de la Xarxa d'Arxius Comarcals (XAC) que complementa i donarà una visibilitat pròpia a cada arxiu de la xarxa, el pla anual de

digitalització, la implantació del concepte d'arxiu en línia que unifica el cercador de l'ANC i de la XAC, els nous requeriments funcionals del gestor d'arxius històrics o la mateixa guia de digitalització, són reptes i realitats que s'estan consolidant i permeten millorar el servei dels arxius en la línia de l'aplicació d'una gestió eficient i de qualitat.

Una de les accions que s'han formalitzat darrerament han estat el projecte d'Arxius en línia que permet fer cerques unificades

del conjunt de documentació de l'ANC i la XAC en un únic cercador web. Aquest cercador es complementa per la XAC_prensa que permet accedir a la premsa digitalitzada no només a partir dels descriptors bàsics i metadades, sinó aprofitant la recuperació directa de la informació a través del buidatge de l'OCR.

El projecte de digitalitzar la premsa històrica dels arxius comarcals neix de la necessitat de posar a l'abast dels usuaris dels arxius un tipus de documentació que permet fer una investigació complementària a la pròpia dels documents d'arxiu. L'SGAIGD va adquirir un programa que gestiona la difusió web d'aquesta documentació digitalitzada amb l'objectiu de donar visibilitat i difusió a la premsa històrica dels arxius. Per tant, la XAC_Prensa és una eina per consultar en línia (web) la premsa històrica digitalitzada de la XAC en el context global d'Arxius en línia.

Es va crear un grup de treball coordinat des de l'SGAIGD amb la doble missió de fer una implantació més eficient del programari i donar suport a la XAC en la migració de dades al nou entorn de difusió. El grup de treball es va plantejar com un instrument d'eficiència en la implantació i el seguiment del projecte. La coordinació del grup correspongué al cap del Servei de Coordinació General d'Arxius i la composició va ser multidisciplinària:

- 2 informàtics
- 1 representant de l'empresa adjudicatària
- 3 directores de la XAC
- 2 tècnics de l'SGAIGD.

La doble missió del grup de treball es concretava en els objectius següents:

- Valorar la missió de la XAC_prensa respecte de la XAC.
- Dibuixar l'estat de la qüestió fent una enquesta a la XAC per analitzar els arxius que tenen premsa digitalitzada.

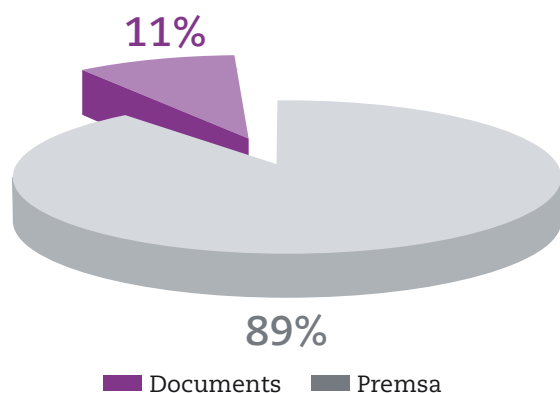
- Analitzar els ritmes d'implantació en els diferents arxius de la XAC.
- Implantar la XAC_prensa: disseny i adaptació de la interfície a la guia d'estils del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació i a les necessitats funcionals requerides per l'SGAIGD.
- Valorar els aspectes tecnològics: servidor, allotjament web, etc.
- Donar suport al procés de càrrega de fitxers digitalitzats, definint els protocols de càrrega massiva i protocols de càrrega simple.
- Definir els protocols de manteniment de la XAC_prensa després de la implementació.
- Definir perfils d'usuaris i altres aspectes relacionats amb els rols i permisos d'accés a la informació.
- Definir un calendari d'implantació.

Objectius de la XAC_prensa

- Facilitar als usuaris dels arxius, presencials i en línia, l'accés a les capçaleres de premsa d'àmbit comarcal i de caràcter històric.
- Donar informació: mostrar els camps bàsics de descripció de la premsa històrica, permetre recuperar informació continguda en les metadades dels fitxers i mostrar les imatges digitalitzades.
- Visualitzar els documents: mostrar els documents en línia en diferents formats per afavorir una consulta directa sobre el document.
- Fer cerques globals: permetre les cerques dels documents (descripció, metadades i imatge) contra tots els registres de la base de dades per facilitar la tasca d'usuaris i investigadors.
- Connectar amb metacercadors: afavorir un accés indirecte a qualsevol usuari web, sigui quina sigui la seva localització i el seu coneixement de la premsa digitalitzada de la XAC.

La XAC_prensa en dades

A finals del 2009, la XAC_prensa té aproximadament uns 500.000 registres; és a dir, 500.000 imatges consultables en línia, que permetran fer cerques pels descriptors i pel text contingut en cada capçalera. Respecte a la relació entre la premsa i la resta de documentació digitalitzada del conjunt de la premsa representa l'11% del total de docu-

mentació digitalitzada. És a dir, dels 4 milions de documentació digitalitzada, més de 3 milions són de documents i la resta de premsa.

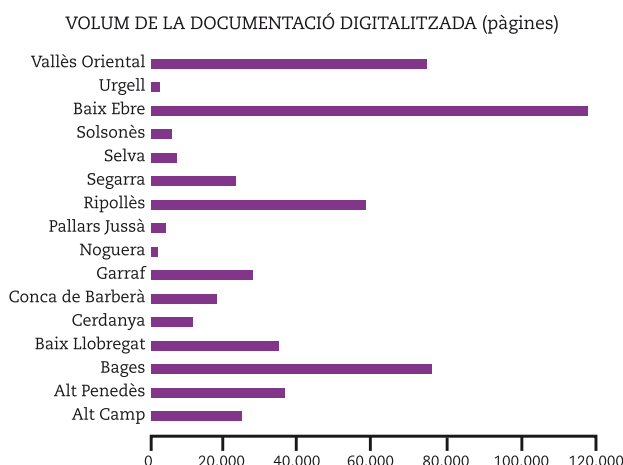
Dels 3.342.454 documents digitalitzats amb el Pla Bruniquer en el període 2006-2009, 121.650 imatges són de premsa. A aquest xifra s'han de sumar actuacions fetes durant els anys 2004-2005 i alguna digitalització encarregada directament per l'arxiu comarcal per obtenir el total de 502.822 pàgines.

Sobre la duplicitat de processos de digitalització és important considerar que, seguint els criteris de selecció de la documentació que es proposa digitalitzar aplicant la Guia de digitalització, cada arxiu comarcal ha de valorar que aquella documentació que proposa digitalitzar no existeixi en el món digital producte d'algun procés paral·lel de digitalització d'altres institucions com biblioteques o altres administracions (per mitjà d'arxius municipals, de diputacions, etc.). En aquest sentit, la selecció de la documentació seguint els criteris exposats en la guia, com l'estat de conservació, el nivell de consultes o el nivell d'accessibilitat web, ens fa ser molt rigorosos a l'hora de digitalitzar la premsa i, en conseqüència, validar els projectes que aportin un valor afegit a l'arxiu comarcal aplicant criteris d'eficiència de recursos econòmics i tècnics. Per aquest motiu el Pla Bruniquer aposta per la digitalització de la premsa històrica de la XAC en la mesura que es compleixen aquests requeriments de selecció i atenent l'univers de demandes de la XAC respecte del conjunt de documentació dels arxius. Òbviament, i com podem comprovar en el gràfic, la disponibilitat d'un producte web per visualitzar la documentació digitalitzada de la premsa històrica ha activat, l'any 2009, les

peticions dels arxius. És innegable que la possibilitat d'utilitzar el canal web amplia i millora la qualitat del servei que dona l'arxiu a la societat en general.

Si fem una distribució per demarcacions podem comprovar que Barcelona disposa del màxim de pàgines de premsa digitalitzades, però curiosament molt a prop de les xifres en nombre de pàgines de les Terres de l'Ebre. Aquest és un exemple de la diversitat comarcal que en ocasions pot fer que un arxiu comarcal no digitalitzi premsa històrica perquè la biblioteca o l'arxiu municipal ja ho assumeixen plenament, o que sigui l'única institució que vetlli per aquest patrimoni documental. O el cas de l'AC del Ripollès, que disposa de més de 50.000 imatges digitalitzades de la premsa històrica comarcal i és un punt de referència per a investigadors i usuaris que tenen en la premsa una important font d'informació.

Un altre factor important sobre les xifres que aportem és que hi ha arxius que fa temps que assumeixen la digitalització de la premsa en el seus propis projectes de digitalització i, més tard, en el Pla Bruniquer

engegat per l'SGAIGD. Així, podem observar com l'Arxiu comarcal del Baix Ebre disposa d'unes 115.589 pàgines digitalitzades, igual que la suma de totes les pàgines digitalitzades de la demarcació de Barcelona, el doble que la de les comarques gironines i cinc vegades més que els arxius de la demarcació de Lleida.

En canvi quan valorem el pes de la documentació digitalitzada en gigabytes podem observar que Barcelona incorpora un volum molt superior a la resta. Les causes són diverses, però l'evolució dels formats i de la

seva compressió fa poc comparable una digitalització feta l'any 2005 amb una de l'any 2009. Si a l'AC del Baix Ebre es va digitalitzar un volum important de documentació l'any 2005, abans de l'entrada en vigor de la Guia de digitalització, els criteris de captura no estaven normalitzats i depenien de variables com la tecnologia del moment, criteris del mateix arxiu i, no menys important, possibilitats d'exploració web o simplement un ús presencial en l'arxiu. En canvi, actualment la guia de digitalització defineix els formats de captura, la resolució, els colors i altres criteris que serveixen per normalitzar les digitalitzacions i permet disposar de formats adequats a cada objectiu de la digitalització: conservació, consulta de qualitat i d'alta resolució i consulta de baixa resolució.

XAC_prensa: funcionament

La possibilitat de disposar d'una eina de treball per a investigadors o usuaris "accidentals" dels arxius o del web és un avenç important en el conjunt dels serveis que es donen des de la Xarxa d'Arxius Comarcals. La XAC_prensa és útil per a l'investigador que vol treballar des de l'arxiu o des de casa, però també, i no menys important, és útil per a qualsevol ciutadà que, motivat per la investigació, la cerca d'informació o per qualsevol altra causa, pot recuperar informació i documentació des de qualsevol punt del planeta.

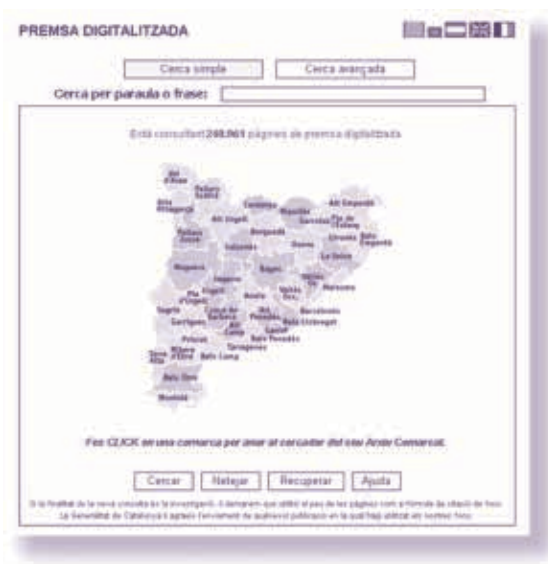
En aquesta línia un element important que incorpora la XAC_prensa és la utilització de metadades que permetin ser una base d'informació cercable a través de metacercadors propers i globals; és a dir, que un usuari accidental japonès que estigui navegant per Internet buscant informació sobre Gaudí no hagi d'arribar a la XAC_prensa directament, sinó que hi pugui arribar derivat per algun metabuscador com Eureka o altres metabuscadors globals. Per poder formar part d'aquest univers de cerca, la XAC_prensa disposa d'un model de descripció de metadades basat en OAI-PMH (Open Archives Initiative – Protocol for Metadata Harvesting). Aquest protocol defineix un mecanisme per a la generació i obtenció de metadades a partir dels registres de qualsevol tipus de repositori. Facilita una eina tècnica amb la qual una entitat que actuï com a proveïdora d'informació pot facilitar meta-

dades a una entitat que faciliti la consulta fent servir els estàndards oberts HTTP i XML. La metadada subministrada pot trobar-se en qualsevol format que respongui als esquemes acceptats per una comunitat, encara que l'esquema bàsic de funcionament es troba en les indicacions de l'estàndard Dublin Core per garantir un mínim d'interoperabilitat. Així, les metadades obtingudes de fonts disperses i heterogènies es poden emmagatzemar en una sola base de dades, sobre la qual es poden fer les consultes necessàries. En el cas de la XAC_Prensa, els elements descriuen les característiques de cada recurs, entenen per recurs cadascun dels PDF que hi ha penjats a Pandora. Els elements s'han discriminat en tres categories: obligatori, recomanable i opcional.

Un aspecte rellevant és que la XAC_prensa es publica en 5 llengües: català, aranès, espanyol, anglès i francès. Aquest fet ens permetrà accedir i ser consultats pràcticament per tot l'univers Internet sense limitacions lingüístiques. Així, no només podem disposar d'usuaris accidentals a través dels metacercadors, sinó que quan arribin a la nostra web podran disposar d'una interfície multilingüe que facilitarà la cerca i evitarà desercions per desconeixement de l'idioma. L'accés a la XAC_prensa és multicanal i es basa en una única base de dades accessible des de la web de la Subdirecció General d'Arxius i Gestió Documental (tant de la web institucional patrimoni.cat, com del canal de difusió cultural), des del portal de la Xarxa d'Arxius Comarcals (tant en la pàgina d'inici del portal com des de cada arxiu) o des de qualsevol metacercador (des del més proper com Eureka fins a altres remots que integren el protocol OAI).

Sigui quin sigui el punt d'accés, l'usuari entrarà a una pàgina on podrà observar botons de tipus de cerca (simple o avançada), el mapa de Catalunya, un camp per introduir criteris de cerca, el nombre de pàgines digitalitzades i en disposició i alguns botons de navegació simple i les recomanacions de citació. Podrem seleccionar idioma (per defecte català), la comarca (si disposem de criteris de cerca específics) i afegir paraules clau. També disposem d'un menú d'ajuda durant tota la navegació.

Tot seguit farem una pinzellada de les cerques, simples i avançades, per mostrar més que el funcionament, alguns resultats inte-

ressants i algunes funcions específiques. La usabilitat de la XAC_prensa fa innecessària una explicació profunda i entenem que la millor manera de conèixer el seu funcionament senzill és fer cerques i operar amb el cercador simple i avançat.

La cerca simple té l'objectiu de facilitar un accés ràpid al conjunt de la informació i documentació, sense filtres excessius, però amb un soroll important en la resposta ja que si fem una cerca sobre tot Catalunya utilitzant la paraula <Macià> la resposta és que s'han trobat 474 pàgines i 5.677 resultats. En canvi si fem una cerca avançada perquè disposem de criteris de cerca, utilitzant els següents paràmetres <"Francesc Macià">/<Alt Camp>/<totes les capçaleres> els resultats es redueixen a 14 pàgines i 84 resultats. I si hi afegim una cronologia com <des de 1930 fins 1932> trobem com a resposta 8 pàgines i 43 resultats.

Els resultats de la cerca ens donen dades com les capçaleres en les quals apareixen els criteris de cerca,

Publicació: "Acció Comarcal (1925-1931) (Valls)", "El Temps (1931-1936) (Valls)", "Joventut per la Fe i per la Pàtria (1919-1936) (Valls)", "La Crònica de Valls (1905-1936) (Valls)". Arxiu: "AC Alt Camp". Text: AMB els termes ("francesc macia"). Data: Des de 1930 fins 1932.

I una relació de les pàgines on apareixen els criteris seleccionats sobre els quals podem fer les accions següents: obrir text, pàgina o exemplar, descarregar text, pàgina o exemplar i afegir a dossier (podem fer un dossier amb les cerques que anem fent i utilitzar-ho en un altre moment de la investi-

gació). Si obrim la pàgina dispondrem d'un format de consulta de bona resolució i en color. Si observem la paraula clau introduïda, el podrem guardar en el nostre ordinador en format pdf o text.

Els operadors booleans (AND, "", OR... explicats en el menú d'ajuda) que es poden utilitzar per relacionar paraules o frases de cerca ens permeten acotar-les i afinar els resultats. Aquest detall ens permetrà fer una cerca més eficient. També podem determinar els criteris d'ordenació dels resultats i la quantitat de resultats per pàgina.

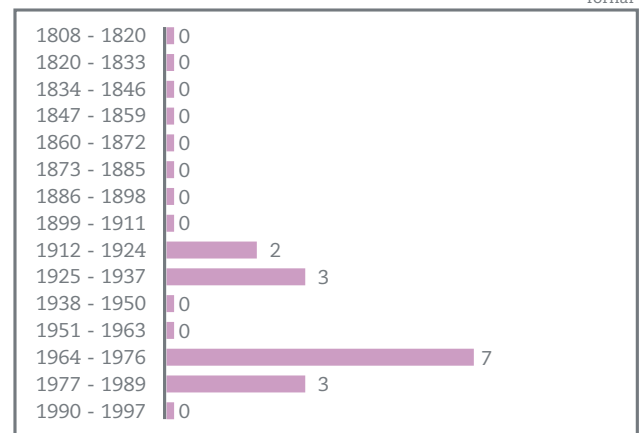
En la cerca avançada disposem d'unes funcions molt interessants per a la usabilitat de la XAC_prensa i que permeten fer unes cerques àgils i més productives. Per exemple:

- Cercar portades. Permet reduir l'univers de cerca a les portades de les capçaleres.
- El meu dossier. Permet recuperar aquelles pàgines que hem anat guardant durant la cerca.
- Netejar. Permet esborrar els criteris de cerca en pantalla i començar de nou.
- Recuperar. Permet recuperar els criteris de la darrera cerca que s'ha fet. Molt útil quan hem fet una cerca acurada utilitzant operadors booleans i criteris cronològics, d'arxius i capçaleres específics.
- Ajuda. Dóna suport als dubtes de la funcionalitat de cada camp i aporta informació sobre els operadors booleans que es poden utilitzar.
- Tendències. Permet obtenir agrupacions de dades amb relació a períodes cronològics. És a dir, ens dóna informació de la resposta dels resultats agrupats per etapes cronològiques i ens permet anar seleccionant fins arribar al dia exacte.

TENDÈNCIES

Publicació: En tot el fons. Arxiu: Totes les Arxius. Text: AMB els termes (beget). Data: Tot l'arxiu

Tornar

Si seleccionem com a criteri de cerca el municipi de <beget>, podrem veure a tendències els anys en què disposem de capçaleres on apareix aquesta paraula, i observarem que entre el 1964 i el 1976 apareix en 7 ocasions. Podríem clicar en aquesta fracció i anar filtrant la informació per anys, mesos i dies.

Aquesta breu aproximació a la XAC_prensa ens permet visualitzar el producte i veure'n superficialment la potencialitat tècnica. Però més enllà de les funcions tècniques que milloren llargament la situació anterior de cerques presencials en els arxius, aquest producte permet a la Xarxa d'Arxius Comarcals donar un servei de qualitat presencialment i a distància a través d'Internet i arribar a tot tipus d'usuaris: els investiga-

dors, els usuaris habituals com estudiants i periodistes, i els usuaris accidentals, que fins ara no podien accedir a aquesta informació, però que ara sí que ho poden fer ja que la posem al seu abast a través del cercador i dels metacercadors relacionats.

Podeu accedir i utilitzar XAC_prensa a través dels següents enllaços: <http://www.gencat.cat/cultura/arxius>; <http://xacpremsa.cultura.gencat.cat>

1. Guia de digitalització de la Xarxa d'Arxius Comarcals v.2.0. Subdirecció General d'Arxius i Gestió Documental. Barcelona, novembre 2008. Darrera actualització, juliol 2009. <http://www.gencat.cat/cultura/arxius>

Memòries d'un arxivador de secà Albert Villaró

Enquestats

Quan l'arxiver de secà torna d'esmorzar, sovint troba un paquetet davant de la porta. Com que no té bústia, allò és la correspondència del dia, formada essencialment per propaganda dels col·legues (els que tenen pressupost per fer difusió) i llibres gruixudíssims que contenen uns molt acurats instruments de descripció que li provoquen una enveja malaltissa, que se li posa al fetge. Cada dos mesos rep també el butlletí d'un llunyà centre excursionista amb el qual, per molt que s'hi escarrassi, no hi sap trobar cap vincle. Cada tres, li arriba el butlletí de l'Associació d'Arxivadors: no es perd la secció de moviments de socis, que és el que més s'assembla als ecos de societat de la professió. Cada quatre, el de la Subdirecció, del qual només en llegeix l'editorial (i encara en diagonal) per veure per on bufen els vents i saber quines posicions ha de defensar en el debat públic.

Un cop l'any, si fa no fa, el paquet que troba repenjat a la porta és més gran. Quan el veu, la primera impressió que té l'arxiver és d'es-

glai. A veure si algú ha abandonat una criatura i haurà de fer-se'n càrrec, i acabarà per convertir-lo en un oblat al servei de l'arxiu (cosa que, posats a considerar, no estaria gens malament). Però no. És la Gran Enquesta. L'arxiver passa bona part de l'any respondent enquestes. Sobre fons bibliogràfics anteriors al segle XVII, cintes de vídeo, pasquins de la guerra del francès. Inquisicions sobre cartografia poliorcètica, fòssils (?), daguerreotips, alfabet de guitarra barroca, segells reials, sèries de dades meteorològiques, butlles papals, revistes anarquistes, papirs, censals morts, cornucòpies i filactèries. Fins i tot va omplir-ne una sobre cranis trepanats (i sí, en tenia un!). L'arxiver es pren el seu temps i contesta aplicadament totes les preguntes, primer amb llapis (amb la llengua fora) i després ho passa a net. És plenament conscient que el món girarà més rodó i sense tants sotrats si ho fa bé, amb la mà al cor. Però la Gran Enquesta que li arriba un cop l'any és el cim del calendari anual d'enquestes. Té un fotimer de pàgines, l'acom-

panya una carta oficial comminatòria i li demanen dades precises sobre tota la seva activitat. L'arxiver pensa, en moments de dubte i desolació, que allò és com un mapa a escala 1:1, i que per omplir-la correctament necessitaria tot un any de feina, i empalmaria amb una nova edició, i no faria res més a la vida que omplir enquestes. Però no

s'hi posa pedres al fetge. Agafa la fotocòpia de la de l'any passat, que té guardada a la caixa forta. Aplica un coeficient de creixement que sigui raonable, basat en l'experiència, i, amb la llengua fora, l'omple, primer amb llapis per passar-la després a net. Qui dia passa, any empeny, pensa l'arxiver.

Bibliografia

GRAU I PUJOL, Josep M. "La Conca de Barberà en la sèrie d'expedients de l'Arxiu Històric de la Diputació". A: *El Foradot*. Núm. 55 (Montblanc, juliol-agost de 2009), p. 25.

Manual d'Arxivística i gestió documental. Barcelona: Associació d'Arxiviers de Catalunya, 2009, 543 p.

MASNOU i PRATDESABA, Josep Maria i TORNER i PLANELL, Jordi. "Els manuals notarials de les famílies i particulars manresans dels segles XIII al XVI: un cas singular en els arxius de protocols catalans" A: *Estudis Històrics i Documents dels Arxius de Protocols*, XXVI (Barcelona, 2008), p. 99-146.

QUIJADA BOSCH, Joan M. "La documentació de l'Hospital de Santa Magdalena de Montblanc dipositada a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona (AHAT)". A: DIVERSOS AUTORS. *Sanitat i vida (I). Notes esparses sobre la sanitat montblanquina i comarcal (s. XVI-XX)*. Montblanc: Museu Arxiu de Montblanc i Comarca, 2009 (Col·lecció Gàrgola; 3), p. 17-42.

SABATÉ, Flocel (ed.). *Utopies i alternatives de vida a l'edat mitjana. Reunió científica XII curs d'estiu Comtat d'Urgell, celebrat a Balaguer els dies 4,5 i 6 de juliol de 2007 sota la direcció de Flocel Sabaté i Maite Pedrol*. Lleida: Pagès editors, juliol 2009. (Col·lecció Aurembiaix d'Urgell, XII), 429 p.

SERNA COBA, Erika. "Un mostreig d'aprenentatges d'oficials de ploma de Figueres". A: *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos*. Figueres. Institut d'Estudis Empordanesos, XL (2009), p. 221-230.

ARXIUS. Butlletí de la Subdirecció general d'Arxius i Gestió Documental. Número 57, Tardor - Hivern 2009.

Edita: Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya.

Redacció: Subdirecció general d'Arxius i Gestió Documental, carrer Portaferriassa, 1 -Palau Moja-, 08002 Barcelona

A/e: arxius.cultura@gencat.cat - <http://cultura.gencat.cat/arxius>

Direcció i secretaria: Subdirecció general d'Arxius i Gestió Documental. Àrea de Coordinació general d'Arxius. Secció de Projectes i Protecció del Patrimoni Documental

Consell de redacció: R. Alberch i Fugueras, F. Balada i Bosch, L. Germeno i Martorell,

Enric Cobo i Barri, M. Font i Vinyes, R. Ibarra i Ollé, A. Magrinyà i Rull, B. Martínez i Raduà,

X. Pedrals i Costa, R. Planes i Albets, P. Puig i Ustrell, Núria Bosom i Palau, A. Villaró i Boix.

Disseny gràfic: America Sanchez i Albert Planas / Tipografia: PMN Caecilia.

Impressió: Tallers Gràfics Soler / Tiratge: 2.500 exemplars

Dipòsit legal: B-17.466-93 / ISSN: 1133-3774